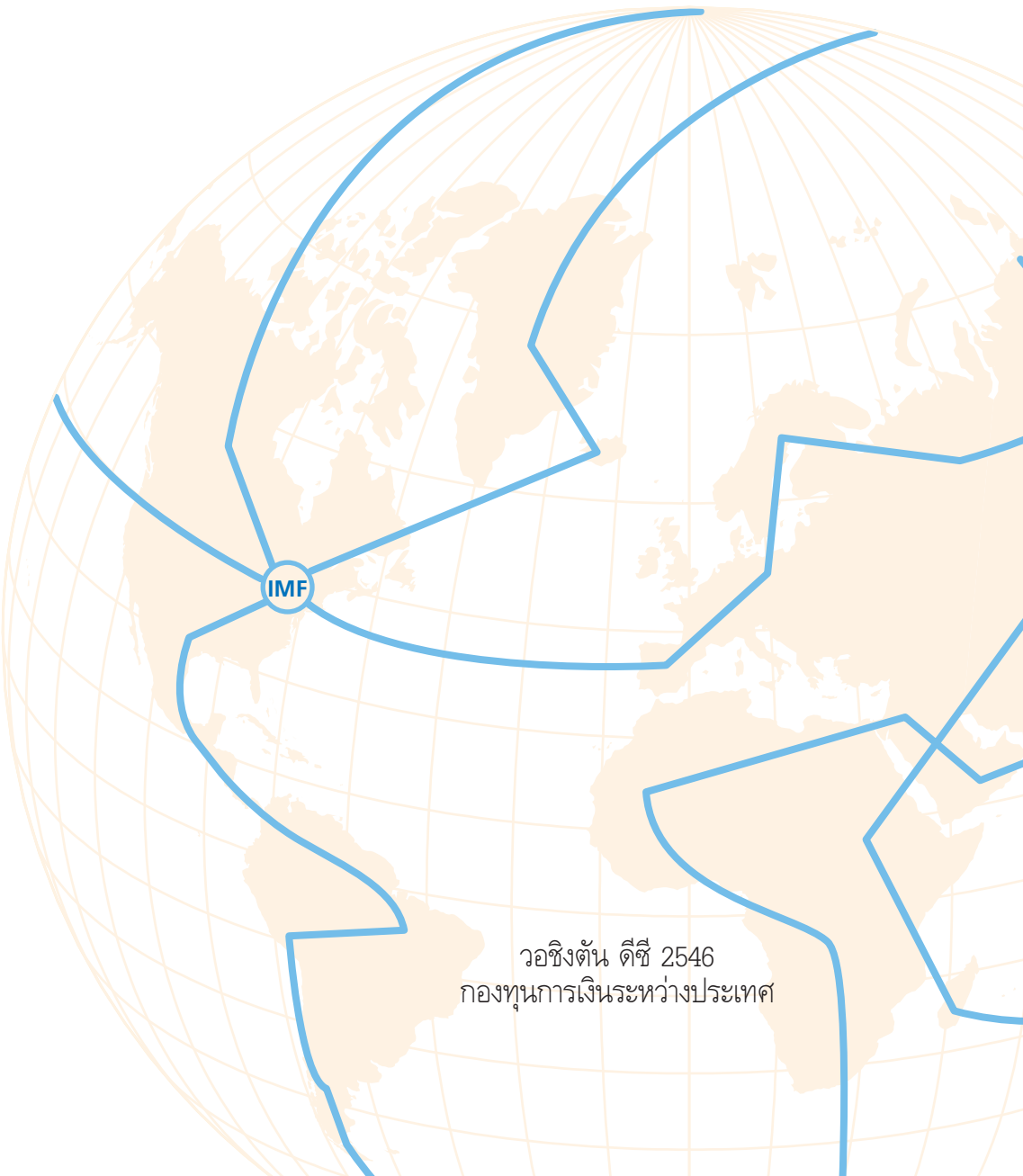

กองทุนการเงินระหว่างประเทศ คืออะไร?

วอชิงตัน ดีซี 2546
กองทุนการเงินระหว่างประเทศ

© 2001 International Monetary Fund

บรรณานุกรม
เจอร์มี คิลิฟท์

ผลิตโดย: หน่วยกราฟิกส์ไอเอ็มเอฟ
ออกแบบปกและรูปเล่มโดย: ลุยซา เมนคัวร์-แม็คโดนัลด์
เรียงพิมพ์โดย: คูลิโอ อาร์ เทรโก และโจเซฟ เอ คูมาร์

ISBN 1-58906-244-2

จัดพิมพ์เมื่อเดือนสิงหาคม 2544

พิมพ์ซ้ำเมื่อเดือนกุมภาพันธ์ 2546

ฉบับภาษาไทยแปลเมื่อเดือนกรกฎาคม 2546
โดยบริษัท Peritus Precision Translations, Inc.

หากต้องการสั่งซื้อสิ่งตีพิมพ์ของไอเอ็มเอฟ โปรดติดต่อ:

International Monetary Fund, Publication Services

700 19th Street, N.W., Washington, D.C., 20431, U.S.A.

โทรศัพท์ : 1 (202) 623-7430 โทรสาร: 1 (202) 623-7201

ไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์: publications@imf.org

อินเทอร์เน็ต: <http://www.imf.org>

สารบัญ

- iv คำนำ
  - 2 บทบาทของไอเอ็มเอฟโดยสรุป
  - 6 การปรับตัวเพื่อเผชิญปัญหาใหม่ ๆ
  - 8 จุดกำเนิดไอเอ็มเอฟ
  - 13 ใครเป็นผู้มีอำนาจตัดสินใจในไอเอ็มเอฟ
  - 16 เงินทุนของไอเอ็มเอฟมาจากไหน?
  - 19 ไอเอ็มเอฟช่วยเหลือสมาชิกอย่างไร?
  - 30 เหตุการณ์สำคัญเกี่ยวกับวิวัฒนาการของโครงการเงินกู้ไอเอ็มเอฟ
  - 32 เหตุการณ์สำคัญในการให้กู้ยืม
  - 34 การให้ความช่วยเหลือทางวิชาการและการฝึกอบรม
  - 36 การเสริมสร้างเสถียรภาพของระบบการเงินและสถาบันการเงินระหว่างประเทศ
  - 46 แนวทางใหม่ในการลดความยากจนของประเทศที่มีรายได้ต่ำ
- กรอบ
- 5 ภารกิจหลักของไอเอ็มเอฟ: นโยบายเศรษฐกิจมหภาคและภาคธุรกิจการเงิน
  - 11 วัตถุประสงค์ของกองทุนการเงินระหว่างประเทศ (ไอเอ็มเอฟ)
  - 18 เอสดีอาร์คืออะไร
  - 27 โครงการเงินกู้ที่สำคัญของไอเอ็มเอฟ
  - 50 การกำหนดกลยุทธ์ในการแก้ไขปัญหาความยากจน

คำนำ

กองทุนการเงินระหว่างประเทศ (International Monetary Fund) หรือที่เรียกกันว่าไอเอ็มเอฟ ปรากฏเป็นข่าวอยู่บ่อยครั้ง แต่หลายคนมีความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนเกี่ยวกับบทบาทและหน้าที่ของไอเอ็มเอฟ คู่มือนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่ออธิบายถึงบทบาทและหน้าที่ดังกล่าว

ผู้อ่านจะสามารถค้นหาข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับไอเอ็มเอฟได้ที่เว็บไซต์ของไอเอ็มเอฟ (www.imf.org) ซึ่งมีทั้งรายงานประจำปี (Annual Report) ของไอเอ็มเอฟ รายงาน IMF Survey ซึ่งจัดพิมพ์ทุก ๆ สองสัปดาห์ รวมทั้งเอกสารเพิ่มเติมฉบับรายปี (Supplement on the IMF) เอกสารข้อมูล แผ่นพับ และสิ่งตีพิมพ์อื่น ๆ

คู่มือนี้จัดทำโดยเจ้าหน้าที่ฝ่ายประชาสัมพันธ์ (External Relations Department) ของไอเอ็มเอฟ

“ในโลกยุคโลกาภิวัตน์ ไอเอ็มเอฟ ซึ่งประกอบด้วย
ประเทศสมาชิกทั่วโลก คือเสาหลักในการส่งเสริม
การเจริญเติบโตและสร้างเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ”

ฮอว์ลีย์ เคอห์เลอร์
กรรมการจัดการไอเอ็มเอฟ

ไอเอ็มเอฟ ปกครองโดย ประเทศสมาชิก 184 ประเทศ

กองทุนการเงินระหว่างประเทศ หรือไอเอ็มเอฟ เป็นทบวงการ
ชำนาญพิเศษของระบบสหประชาชาติที่จัดตั้งขึ้นในปี 2488 ตาม
สนธิสัญญา เพื่อช่วยเสริมสร้างเสถียรภาพของเศรษฐกิจโลก
ไอเอ็มเอฟมีสำนักงานใหญ่ตั้งอยู่ที่กรุงวอชิงตัน ดีซี และปกครอง
โดยประเทศสมาชิกจากทั่วโลกจำนวน 184 ประเทศ

ไอเอ็มเอฟเป็น**สถาบันกลาง**ของระบบการเงินระหว่างประเทศ อันเป็น
ระบบการชำระเงินและแลกเปลี่ยนเงินตราระหว่างสกุลเงินของประเทศต่าง ๆ
ซึ่งเอื้อต่อการประกอบธุรกิจระหว่างประเทศ

ไอเอ็มเอฟมีวัตถุประสงค์ที่จะ**ป้องกันวิกฤตการณ์**ในระบบ โดยส่งเสริม
ให้ประเทศต่าง ๆ ปรับใช้นโยบายเศรษฐกิจที่เหมาะสม นอกจากนี้ ไอเอ็มเอฟ
ยังเป็น**กองทุน** กล่าวคือ ประเทศสมาชิกซึ่งต้องการเงินทุนชั่วคราว สามารถ
ขอความช่วยเหลือจากไอเอ็มเอฟเพื่อแก้ปัญหาดุลการชำระเงินของตนได้

สถาบันระดับโลก บทบาทของไอเอ็มเอฟโดยสรุป

วัตถุประสงค์ในการจัดตั้งไอเอ็มเอฟ คือการส่งเสริมการขยายตัวที่สมดุลด้านการค้าโลก การสร้างเสถียรภาพของอัตราแลกเปลี่ยน การป้องกันการแข่งขันกันลดค่าเงินเพื่อความได้เปรียบทางการค้าและการแก้ไขปัญหาดุลการชำระเงินของประเทศอย่างเป็นระเบียบเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ข้างต้น ไอเอ็มเอฟมีการดำเนินการดังนี้:

- **สอดส่องดูแล**นโยบายและการพัฒนาเศรษฐกิจและการเงินในประเทศสมาชิก และในระดับโลก และให้**คำแนะนำเชิงนโยบาย**แก่สมาชิกโดยอาศัยประสบการณ์ที่สั่งสมมานานกว่าห้าสิบปี ตัวอย่างเช่น:

ในรายงานประจำปีเกี่ยวกับระบบเศรษฐกิจของญี่ปุ่นในปี 2543 คณะกรรมการบริหารของไอเอ็มเอฟเสนอให้รัฐบาลญี่ปุ่นกระตุ้นการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจโดยรักษาอัตราดอกเบี้ยให้คงอยู่ในระดับต่ำ ส่งเสริมการปฏิรูปโครงสร้างธุรกิจและธนาคาร และผ่อนคลายนโยบายเปรียบเทียบทางการตลาดจนส่งเสริมการแข่งขันทางเศรษฐกิจ

ไอเอ็มเอฟชมเชยรัฐบาลเม็กซิโกที่ได้บริหารระบบเศรษฐกิจอย่างระมัดระวังในปี 2543 โดยไอเอ็มเอฟส่งเสริมการดำเนินนโยบายการตั้งเป้าหมายเงินเฟ้อ (inflation targeting) ตามขั้นตอนแบบค่อยเป็นค่อยไป และแสดงความเป็นห่วงที่ระบบการธนาคารมีเงินกองทุนต่ำกว่าที่ควร

ในรายงานแนวโน้มเศรษฐกิจโลก (World Economic Outlook) ฉบับฤดูใบไม้ผลิปี 2544 ไอเอ็มเอฟเน้นย้ำถึงความเสี่ยงอันเนื่องมาจากการชะลอตัวของเศรษฐกิจโลก และความจำเป็นที่จะต้องดำเนินนโยบายในเชิงรุกเพื่อตอบสนองอุปสงค์และปฏิรูปโครงสร้างเพื่อกระตุ้นความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ

ไอเอ็มเอฟส่งเสริม
ความเจริญรุ่งเรือง
ของโลกโดย:

- ส่งเสริมการขยายตัวที่สมดุลทางการค้าระหว่างประเทศ
- สร้างเสถียรภาพของอัตราแลกเปลี่ยน
- ป้องกันการแข่งขันกันลดค่าเงิน และ
- แก้ไขปัญหาดุลการชำระเงินของประเทศอย่างเป็นระเบียบ

- **ให้เงินกู้ยืม**แก่ประเทศสมาชิกที่มีปัญหาดุลการชำระเงิน โดยไม่เพียงแต่จัดหาเงินทุนชั่วคราวให้เท่านั้น แต่ยังสามารถสนับสนุนให้มีการปรับเปลี่ยนและปฏิรูปนโยบายต่าง ๆ เพื่อแก้ไขปัญหาพื้นฐาน ตัวอย่างเช่น:

ในช่วงวิกฤตการณ์ทางการเงินของเอเชียระหว่างปี 2540-2541 ไอเอ็มเอฟดำเนินการอย่างรวดเร็วเพื่อช่วยเพิ่มทุนสำรองให้แก่ประเทศเกาหลี ทั้งนี้โดยอนุมัติเงินกู้เป็นจำนวน 21,000 ล้านดอลลาร์ สรอ. เพื่อสนับสนุนการปฏิรูปเศรษฐกิจ ปรับโครงสร้างภาคการเงินและธุรกิจ และฟื้นฟูเศรษฐกิจจากภาวะถดถอย เกาหลีฟื้นตัวขึ้นมากจนสามารถจ่ายคืนเงินกู้ และสร้างสมทุนสำรองขึ้นใหม่ได้ในเวลาเดียวกัน ภายในสิ้นปี

ในเดือนตุลาคมปี 2543 ไอเอ็มเอฟอนุมัติเงินกู้เพิ่มเติมจำนวน 52 ล้านดอลลาร์ สรอ. ให้แก่ประเทศเคนยา เพื่อช่วยแก้ไขปัญหาผลกระทบจากความแห้งแล้งรุนแรง รวมเงินกู้ที่ไอเอ็มเอฟอนุมัติให้แก่ประเทศนี้ในช่วงสามปีจำนวนทั้งสิ้น 193 ล้านดอลลาร์ สรอ. ภายใต้โครงการให้กู้ยืมเพื่อลดความยากจนและกระตุ้นการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ (Poverty Reduction and Growth Facility) ของไอเอ็มเอฟ ซึ่งเป็นโครงการให้กู้ยืมแบบมีเงื่อนไขผ่อนปรนสำหรับประเทศที่มีรายได้ต่ำ

- **ให้ความช่วยเหลือทางวิชาการ**แก่รัฐบาลและธนาคารกลางของประเทศสมาชิก ตลอดจนจัดฝึกอบรมในสาขาความเชี่ยวชาญต่าง ๆ ตัวอย่างเช่น

หลังจากที่สหภาพโซเวียตล่มสลาย มีการเปลี่ยนแปลงจากระบบเศรษฐกิจแบบวางแผนจากส่วนกลางมาเป็นระบบเศรษฐกิจตามกลไกตลาด ไอเอ็มเอฟได้เข้าไปช่วยกลุ่มประเทศในแถบทะเลบอลติก ประเทศรัสเซียและประเทศอื่น ๆ ที่เคยอยู่ในสหภาพโซเวียตจัดตั้งระบบการเงิน สำหรับธนาคารกลางของประเทศเหล่านั้น

ไอเอ็มเอฟเป็นหน่วยงานระหว่างประเทศเพียงหน่วยงานเดียวที่มีอำนาจและหน้าที่ในการเจรจากับประเทศทั่วโลกในเรื่องนโยบายเศรษฐกิจ บทบาทนี้ทำให้ไอเอ็มเอฟเป็น**เวทีอภิปราย**ที่สำคัญในเรื่องต่าง ๆ ซึ่งมีได้จำกัดเพียงนโยบายเศรษฐกิจของแต่ละประเทศในระดับโลกเท่านั้น แต่ยังรวมถึงประเด็นอื่น ๆ ที่มีผลสำคัญต่อเสถียรภาพของระบบการเงินและสถาบันการเงินระหว่างประเทศ ซึ่งได้แก่ การเลือกใช้ระบบอัตราแลกเปลี่ยน การรักษาเสถียรภาพของกระแสเงินทุนระหว่างประเทศ และการกำหนดมาตรฐานและหลักปฏิบัติในการดำเนินนโยบายและระบบสถาบันที่เป็นที่ยอมรับในระดับสากล

โดยสรุป ไอเอ็มเอฟมุ่งสร้างเสริมเสถียรภาพของระบบการเงินระหว่างประเทศ เร่งจัด

กรอบที่ 1

ภารกิจหลักของไอเอ็มเอฟ: นโยบายเศรษฐกิจมหภาคและภาคธุรกิจการเงิน

ในการสอดส่องดูแลนโยบายเศรษฐกิจของประเทศสมาชิก ไอเอ็มเอฟจะพิจารณาภาวะเศรษฐกิจโดยรวมเป็นหลักหรือที่เรียกว่าภาวะเศรษฐกิจระดับมหภาค อันประกอบด้วย การใช้จ่ายโดยรวม (และองค์ประกอบที่สำคัญ เช่น การใช้จ่ายของผู้บริโภคและการลงทุนด้านธุรกิจ) ปริมาณผลผลิตและบริการ การจ้างงาน และภาวะเงินเฟ้อ รวมถึง**ดุลการชำระเงิน**ของประเทศซึ่งก็คือดุลบัญชีการค้าธุรกรรมของแต่ละประเทศกับประเทศอื่น ๆ

ไอเอ็มเอฟมุ่งให้ความสนใจแก่นโยบาย**เศรษฐกิจมหภาค**ของประเทศ ซึ่งได้แก่ นโยบายงบประมาณของรัฐบาล การบริหารเงินและสินเชื่อ และการแลกเปลี่ยนเงินตรา รวมทั้งนโยบายภาคสถาบันการเงินอันประกอบด้วยการทำกับและตรวจสอบธนาคารและสถาบันการเงินอื่น ๆ นอกจากนี้ ไอเอ็มเอฟยังให้ความสนใจแก่นโยบายเชิงโครงสร้างที่ส่งผลกระทบต่อภาวะเศรษฐกิจระดับมหภาค รวมถึงนโยบายด้านตลาดแรงงานที่มีผลต่อการจ้างงานและอัตราค่าจ้าง ไอเอ็มเอฟให้คำปรึกษาแก่ประเทศสมาชิกเพื่อเพิ่มประสิทธิผลในการดำเนินนโยบายเหล่านี้ให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนด เช่น อัตราการจ้างงานสูง ภาวะเงินเฟ้อต่ำ และการเติบโตทางเศรษฐกิจที่ยั่งยืน กล่าวคือ มีอัตราการขยายตัวอย่างสม่ำเสมอโดยไม่ก่อให้เกิดปัญหาอื่น ๆ ตามมา เช่น ปัญหาเงินเฟ้อ และปัญหาดุลการชำระเงิน

ความยากจนและส่งเสริมให้ประเทศสมาชิกทุกประเทศดำเนินนโยบายเศรษฐกิจที่เหมาะสม ทั้งนี้ ก็เพื่อให้ภารกิจแห่งโลกาภิวัตน์ยังผลประโยชน์แก่มวลชนทุกฝ่าย

ไอเอ็มเอฟดำเนินการอย่างรวดเร็วเพื่อช่วยเหลือประเทศที่ประสบภาวะวิกฤตทางการเงินในเอเชียเมื่อปี 2540-2541

การเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจโลกตั้งแต่ปี 2488 นำมาซึ่งปัญหาใหม่ ๆ ภาระหน้าที่ของไอเอ็มเอฟจึงจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนไปด้วย และไอเอ็มเอฟก็ได้ปรับตัวเพื่อให้ทำหน้าที่ตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้อย่างมีประสิทธิภาพ ตั้งแต่ต้นทศวรรษที่ 1990 (2533) เป็นต้นมา ปัญหาทางเศรษฐกิจล้วนแต่มีส่วนเกี่ยวข้องกับโลกาภิวัตน์ ซึ่งหมายถึงการเชื่อมโยงกันมากขึ้นของตลาดและระบบเศรษฐกิจภาวะใหม่ ๆ เหล่านี้ทำให้ไอเอ็มเอฟจำเป็นต้องรับมือกับความวุ่นวายที่เกิดขึ้นในตลาดการเงินใหม่ ๆ (emerging financial markets) โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเอเชียและละตินอเมริกาต้องให้ความช่วยเหลือประเทศที่เปลี่ยนระบบเศรษฐกิจจากระบบวางแผนจากส่วนกลางไปใช้ระบบกลไกตลาด และก้าวเข้าสู่ระบบเศรษฐกิจของตลาดระดับโลกพร้อมกันนั้นก็ต้องส่งเสริมการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและแก้ไข้ปัญหาของประเทศที่ยากจนที่สุดซึ่งอาจจะถูกทอดทิ้งตามกระแสโลกาภิวัตน์

ไอเอ็มเอฟได้ตอบสนองความเปลี่ยนแปลงโดยการปฏิรูปด้านต่าง ๆ เพื่อสร้างความแข็งแกร่งทางโครงสร้างของระบบการเงินและสถาบันการเงินระหว่างประเทศ (ซึ่งก็หมายถึง กรอบการทำงานของกฎเกณฑ์และการดำเนินงานของสถาบัน) ไอเอ็มเอฟได้เพิ่มบทบาทของตนเองในการป้องกันและแก้ไขวิกฤตการณ์ทางการเงิน ตลอดจนหันมาเน้นการขยายตัวทางเศรษฐกิจ และลดความยากจนในประเทศที่ยากจนที่สุดในโลก การปฏิรูปเหล่านี้บางอย่างก็ดำเนินการไปบ้างแล้ว และบางอย่างก็ยังคงต้องดำเนินการต่อไป

เมื่อเดือนกันยายน 2543 ณ ที่ประชุมประจำปีของไอเอ็มเอฟและธนาคารโลก กรรมการจัดการคนใหม่ของไอเอ็มเอฟ

การปรับตัวเพื่อเผชิญปัญหาใหม่ๆ

ได้แสดงวิสัยทัศน์เกี่ยวกับอนาคตของไอเอ็มเอฟ โดยกำหนดแนวทางการดำเนินงานของสถาบันไว้ดังนี้:

- พยายามส่งเสริมการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจแบบยั่งยืนโดยปราศจากภาวะเงินเฟ้อ ซึ่งจะส่งผลดีต่อประชากรโลก
- เป็นศูนย์กลางที่มีประสิทธิภาพในการชำระเสถียรภาพของระบบการเงินระหว่างประเทศ
- เน้นให้ความสำคัญแก่หน้าที่ความรับผิดชอบหลักทางการเงินและเศรษฐกิจมหภาค โดยประสานงานกับสถาบันอื่น ๆ ที่ก่อตั้งขึ้นเพื่อปกป้องผลประโยชน์ของสาธารณชนทั่วโลก และ
- เป็นสถาบันเปิดที่รับความเห็นและเรียนรู้จากประสบการณ์และการปรึกษาหารือซึ่งกันและกัน รวมทั้งปรับตัวอย่างต่อเนื่องตามสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป

วิสัยทัศน์ของกรรมการจัดการไอเอ็มเอฟได้รับการสนับสนุนอย่างเต็มที่จากประเทศสมาชิก และปัจจุบันได้ใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติงานและการปฏิรูปของไอเอ็มเอฟ

“ไอเอ็มเอฟควรเป็นสถาบันเปิดที่เรียนรู้จากประสบการณ์และการปรึกษาหารือซึ่งกันและกัน”

*ฮอรัสส์ เคอท์เลอร์
กรรมการจัดการไอเอ็มเอฟ*

๖๖

แนวคิดในการก่อตั้งไอเอ็มเอฟก่อรูปขึ้นในเดือนกรกฎาคม 2487 ในที่ประชุมขององค์การสหประชาชาติ ณ เมืองเบรตตันวูดส์ รัฐนิวแฮมป์เชียร์ ประเทศสหรัฐอเมริกา เมื่อผู้แทนจาก 45 ประเทศเห็นพ้องกันในกรอบความร่วมมือทางเศรษฐกิจเพื่อหลีกเลี่ยงนโยบายเศรษฐกิจที่ล้มเหลวครั้งแล้วครั้งเล่าในอดีต และที่มีส่วนทำให้เกิดภาวะเศรษฐกิจถดถอยอย่างรุนแรงในทศวรรษ 1930 (2473)

ในช่วงทศวรรษดังกล่าว เนื่องจากเศรษฐกิจของประเทศอุตสาหกรรมสำคัญชะลอตัวลง แต่ละประเทศจึงพยายามปกป้องเศรษฐกิจของตนโดยการเพิ่มข้อจำกัดการนำเข้า แต่การทำเช่นนี้ยิ่งทำให้ภาวะการค้าโลก ผลผลิต และการจ้างงาน ทрудโทรมลงเป็นลำดับ เพื่อที่จะรักษาทุนสำรองทองคำและเงินตราต่างประเทศที่ร่อยหรอลง บางประเทศได้จำกัดสิทธิของประชาชนในการซื้อสินค้าจากต่างประเทศ บ้างก็ลดค่าเงิน และบ้างก็จำกัดการถือครองเงินสกุลต่างประเทศของประชาชน แต่ข้อจำกัดเหล่านี้ไม่มีประโยชน์และไม่มีประเทศไหนที่สามารถรักษาความได้เปรียบไว้ได้นาน นโยบายที่ส่งผลกระทบทางลบต่อประเทศเพื่อนบ้าน หรือที่ “ทำให้เพื่อนบ้านเป็นยาจก” (“beggar-thy-neighbor”) ได้สร้างความเสียหายต่อเศรษฐกิจระหว่างประเทศโดยรวม โดยมูลค่าการค้าโลกลดลงอย่างฮวบฮาบ เช่นเดียวกับอัตราการจ้างงานและมาตรฐานการครองชีพในหลาย ๆ ประเทศด้วย

เมื่อสงครามโลกครั้งที่สองสิ้นสุดลง ประเทศพันธมิตรสำคัญ ๆ ได้หันมาพิจารณาแผนการฟื้นฟูระเบียบความสัมพันธ์ทางการเงินระหว่างประเทศ

กรกฎาคม 2487
แนวคิดในการจัดตั้งธนาคารโลกและ
ไอเอ็มเอฟได้ก่อรูปขึ้นในที่ประชุม
ระหว่างประเทศที่เบรตตันวูดส์

จุดกำเนิดไอเอ็มเอฟ

จากนั้นไอเอ็มเอฟได้ถือกำเนิดขึ้นในที่ประชุมที่ เบรตตันวูดส์ ผู้แทนจากประเทศต่าง ๆ ได้ร่างกฎบัตร หรือข้อตกลง (Articles of Agreement) ว่าด้วยสถาบัน ระหว่างประเทศเพื่อควบคุมดูแลระบบการเงินระหว่าง ประเทศเพื่อส่งเสริมการจัดซื้อจำกัดด้านการแลกเปลี่ยน เงินตรา เพื่อซื้อขายสินค้าและบริการต่าง ๆ และเพื่อ ส่งเสริมเสถียรภาพของอัตราแลกเปลี่ยน

ไอเอ็มเอฟก่อตั้งขึ้นเมื่อเดือนธันวาคม 2488 เมื่อ ประเทศสมาชิก 29 ประเทศแรกได้ลงนามในข้อตกลง ว่าด้วยกองทุนการเงินระหว่างประเทศ

วัตถุประสงค์ตามบทบัญญัติของไอเอ็มเอฟในปัจจุบัน ไม่แตกต่างจากวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้เมื่อแรกเริ่มในปี 2487 (ดูรอบที่ 2) นับจากนั้นเป็นต้นมา รายได้ของโลก (ปรับด้วยอัตราเงินเฟ้อ) เพิ่มสูงขึ้นอย่างรวดเร็วเป็น ประวัติการณ์ ถึงแม้ว่าทุกประเทศและประชากรทุกคนจะ ไม่ได้รับผลประโยชน์จากการเจริญเติบโตดังกล่าวโดย เท่าเทียมกัน ประเทศส่วนใหญ่ต่างก็มีฐานะร่ำรวยขึ้น ทั้งนี้เป็นประสบการณ์ที่แตกต่างอย่างมากจากช่วงระหว่าง สงคราม

ผู้กำหนดรูปแบบระบบเศรษฐกิจ ระหว่างประเทศภายหลัง สงครามโลก: แฮร์รี เด็กซ์เตอร์ ไวท์ นักเศรษฐศาสตร์กระทรวง การคลังสหรัฐฯ (ซ้าย) กำลังหารือ กับ จอห์น เมย์นาร์ด เคนส์ นักเศรษฐศาสตร์ชาวอังกฤษ

เฮนรี มอร์แกนธอ จูเนียร์
รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังสหรัฐฯ
กล่าวเปิดประชุมที่
เบรตตันวูดส์

สาเหตุส่วนหนึ่งเป็นเพราะการปรับปรุงแนวนโยบายทางเศรษฐกิจที่ส่งเสริมการขยายตัวทางการค้าระหว่างประเทศ และช่วยปรับวงจรเศรษฐกิจมิให้มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรุนแรงระหว่างเศรษฐกิจขาขึ้น (ขยายตัว) และขาลง (หดตัว) ไอเอ็มเอฟมีความภูมิใจอย่างยิ่งที่ได้มีส่วนช่วยให้เกิดพัฒนาการต่าง ๆ เหล่านี้

ความก้าวหน้าอย่างรวดเร็วด้านเทคโนโลยีและการติดต่อสื่อสารมีส่วนทำให้ตลาดทั่วโลกรวมตัวและเชื่อมโยงกันมากขึ้น

ในช่วงหลายทศวรรษภายหลังสงครามโลกครั้งที่สอง นอกจากโลกจะเจริญรุ่งเรืองขึ้นแล้ว ยังมีการเปลี่ยนแปลงสำคัญ ๆ ของเศรษฐกิจโลกและระบบการเงิน ซึ่งล้วนแต่ทำให้วัตถุประสงค์ของไอเอ็มเอฟมีความสำคัญมากขึ้น แต่ขณะเดียวกันไอเอ็มเอฟก็ต้องปรับเปลี่ยนและปฏิรูปตนเอง และความก้าวหน้าอย่างรวดเร็วด้านเทคโนโลยีและการสื่อสาร ทำให้เกิดการเชื่อมโยงอย่างใกล้ชิดระหว่างเศรษฐกิจของประเทศต่าง ๆ ดังนั้น วิกฤตการณ์ทางการเงินในปัจจุบัน จึงอาจส่งผลกระทบต่อประเทศอื่น ๆ ได้รวดเร็วขึ้น

ในโลกที่พึ่งพาซึ่งกันและกันและเชื่อมโยงเข้าด้วยกันมากขึ้นนี้ ความเจริญรุ่งเรืองของแต่ละประเทศต้องขึ้นอยู่กับภาวะเศรษฐกิจของประเทศอื่น ๆ และขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจโลกที่เปิดกว้างและมีเสถียรภาพด้วย ในขณะเดียวกัน นโยบายเศรษฐกิจและนโยบายการเงินของแต่ละประเทศก็ส่งผลกระทบต่อภาวะการค้าโลกและระบบการชำระเงินระหว่างประเทศด้วยเช่นกัน ดังนั้น โลกาภิวัตน์จึงจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือระหว่างประเทศมากขึ้น ในทางกลับกัน ความรับผิดชอบของสถาบันระหว่างประเทศที่คอยจัดระเบียบความร่วมมือดังกล่าว ซึ่งรวมถึงไอเอ็มเอฟ ก็เพิ่มขึ้นด้วย

จุดประสงค์ของไอเอ็มเอฟมีความสำคัญมากยิ่งขึ้นตามจำนวนประเทศสมาชิก ซึ่งเพิ่มขึ้นมากกว่าสี่เท่าจากจำนวนแรกเริ่ม 45 ประเทศที่ร่วมกันก่อตั้งสถาบันแห่งนี้ ส่วนหนึ่งเป็นผลจากการได้อิสระทางการเมืองของประเทศกำลังพัฒนาหลายประเทศและการล่มสลายของสหภาพโซเวียตเมื่อไม่นานมานี้

จำนวนประเทศสมาชิกของไอเอ็มเอฟที่เพิ่มขึ้น ประกอบกับการที่เศรษฐกิจโลกเปลี่ยนแปลงไป ทำให้ไอเอ็มเอฟจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนแนวทางต่าง ๆ เพื่อให้ยังคงสามารถปฏิบัติหน้าที่ตามจุดประสงค์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์ของกองทุนการเงินระหว่างประเทศ (ไอเอ็มเอฟ)

ไอเอ็มเอฟมีจุดประสงค์ดังนี้:

1. เพื่อส่งเสริมความร่วมมือทางการเงินระหว่างประเทศโดยผ่านสถาบันที่ตั้งขึ้นถาวร เพื่อเป็นกลไกในการหารือและส่งเสริมความร่วมมือซึ่งกันและกันในการแก้ไขปัญหาทางการเงินระหว่างประเทศ
2. เพื่อสนับสนุนการขยายตัวและการเติบโตทางการค้าระหว่างประเทศอย่างสมดุล ทั้งนี้ ก็เพื่อส่งเสริมและรักษาการจ้างงานและรายได้ที่แท้จริงให้อยู่ในระดับสูง และเพื่อพัฒนาทรัพยากรให้เพิ่มผลผลิตสำหรับประเทศสมาชิก ซึ่งก็เป็นเป้าหมายพื้นฐานของนโยบายเศรษฐกิจโดยทั่วไป
3. เพื่อส่งเสริมเสถียรภาพของอัตราแลกเปลี่ยน เพื่อให้มีระบบแลกเปลี่ยนเงินตรา ระหว่างประเทศสมาชิกที่เป็นระเบียบ และเพื่อหลีกเลี่ยงการแข่งขันกันลดค่าเงิน
4. เพื่อช่วยจัดตั้งระบบการชำระเงินระหว่างประเทศสำหรับธุรกรรมดุลบัญชีเดินสะพัด และจัดข้อจำกัดด้านการแลกเปลี่ยนเงินซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการขยายตัวของการค้าโลก
5. เพื่อสร้างความมั่นใจให้แก่ประเทศสมาชิกด้วยการจัดตั้งกองทุนที่ประเทศสมาชิกจะสามารถกู้ยืมได้เป็นการชั่วคราวโดยอยู่ภายใต้กฎเกณฑ์ที่กำหนดขึ้นเพื่อป้องกันความเสี่ยงแก่เงินกองทุน ทั้งนี้ เพื่อช่วยให้ประเทศสมาชิกแก้ไขปัญหาดุลการชำระเงิน โดยไม่จำเป็นต้องดำเนินมาตรการที่อาจก่อผลเสียต่อความเจริญของประเทศหรือประเทศอื่น ๆ
6. เพื่อลดระดับความไม่สมดุลของดุลการชำระเงินระหว่างประเทศของประเทศสมาชิก และแก้ไขปัญหาให้ลุล่วงโดยเร็ว ทั้งนี้ โดยสอดคล้องกับจุดประสงค์อื่น ๆ ดังกล่าวข้างต้น

นโยบายและการตัดสินใจของไอเอ็มเอฟทั้งหมด จะต้องสอดคล้องกับจุดประสงค์ที่ปรากฏในบทบัญญัตินี้

จากข้อที่ 1 ของข้อตกลงว่าด้วยไอเอ็มเอฟ

ประเทศที่ได้เข้าเป็นสมาชิกของไอเอ็มเอฟระหว่างปี 2488 ถึง 2514 ตกลงกันที่จะรักษ้อัตราแลกเปลี่ยนแบบคงที่ (หมายถึง ค่าเสมอภาคของสกุลเงินของประเทศนั้น ๆ เทียบกับดอลลาร์ สรอ. และในกรณีของสหรัฐอเมริกา หมายถึง ค่าเสมอภาคของดอลลาร์ สรอ. เทียบกับทองคำ) โดยอัตราแลกเปลี่ยนคงที่นี้จะสามารถปรับเปลี่ยนได้ ก็แต่เพื่อแก้ไข “ความไม่สมดุลขั้นพื้นฐาน” ในดุลบัญชีการชำระเงินและด้วยความเห็นชอบจากไอเอ็มเอฟเท่านั้น ระบบนี้เรียกว่า ระบบอัตราแลกเปลี่ยนเบรตตันวูดส์ ซึ่งใช้มาจนถึง

ปี 2514 เมื่อรัฐบาลสหรัฐอเมริกากระทำการแลกเปลี่ยนเงินดอลลาร์ สรอ. (และทุนสำรอง
ในรูปเงินดอลลาร์ สรอ. ที่ประเทศอื่นถืออยู่) เป็นทองคำ นับจากนั้นมา สมาชิกไอเอ็มเอฟ
สามารถที่จะเลือกระบบอัตราแลกเปลี่ยนใด ๆ ตามต้องการ(ยกเว้นการกำหนดอัตรา
แลกเปลี่ยนตายตัวโดยผูกกับทองคำ) ในปัจจุบันบางประเทศปล่อยให้ค่าเงินลอยตัวได้
อย่างอิสระ ขณะที่บางประเทศกำหนดอัตราแลกเปลี่ยนโดยผูกกับเงินสกุลอื่น หรือกลุ่มเงิน
สกุลอื่น บ้างก็รับเอาเงินสกุลอื่นมาใช้เป็นสกุลเงินของตน และบางกลุ่มประเทศ
ก็เข้าร่วมใช้เงินสกุลเดียวกัน

งานของไอเอ็มเอฟและ ธนาคารโลกมีความ สอดคล้องและส่งเสริม ซึ่งกันและกัน

พร้อม ๆ กันกับที่มีการจัดตั้งไอเอ็มเอฟ ก็มีการ
ก่อตั้งธนาคารระหว่างประเทศเพื่อการบูรณะและพัฒนา
(International Bank for Reconstruction and
Development หรือ IBRD) หรือที่รู้จักกันทั่วไปว่าธนาคาร
โลก เพื่อส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจในระยะยาว ซึ่งรวม
ทั้งการให้เงินกู้แก่โครงการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน อาทิ
การสร้างถนน และการปรับปรุงการประปา

ไอเอ็มเอฟและกลุ่มธนาคารโลกซึ่งรวมถึงบริษัทการเงินระหว่างประเทศ (Inter-
national Finance Corporation หรือ IFC) และสมาคมพัฒนาการระหว่างประเทศ
(International Development Association หรือ IDA) จะดำเนินงานที่ส่งเสริมซึ่งกัน
และกัน ในขณะที่ไอเอ็มเอฟมุ่งดูแลภาวะและนโยบายเศรษฐกิจมหภาคและภาค
สถาบันการเงินเป็นหลัก ธนาคารโลกจะให้ความสำคัญกับการพัฒนาระยะยาวและการ
แก้ไขปัญหาค่าความยากจน การดำเนินงานของธนาคารโลก ประกอบด้วยการให้กู้ยืมแก่
ประเทศกำลังพัฒนาและประเทศที่ต้องการเงินทุนเพื่อพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ปฏิรูปภาค
เศรษฐกิจมหภาค และปฏิรูปเชิงโครงสร้างในระดับกว้าง ในทางตรงกันข้าม ไอเอ็มเอฟ
มิได้ให้กู้ยืมเพื่อสนับสนุนภาคธุรกิจหรือโครงการใดโครงการหนึ่งโดยเฉพาะ แต่ให้กู้เพื่อ
บรรเทาปัญหาดุลการชำระเงินและเสริมทุนสำรองระหว่างประเทศ ทั้งนี้ เพื่อสนับสนุนการ
ดำเนินมาตรการเพื่อแก้ไขปัญหาของประเทศนั้น ๆ

เมื่อมีการจัดตั้งไอเอ็มเอฟและธนาคารโลกก็ได้มีการพิจารณาถึงการจัดตั้งองค์กร
เพื่อส่งเสริมการเปิดเสรีการค้าโลกด้วย ทว่าองค์การการค้าโลก (World Trade Organi-
zation หรือ WTO) เพิ่งจะได้รับการก่อตั้งเมื่อปี 2538 ก่อนหน้านั้น การเจรจาแก้ไข
ประเด็นทางการค้าจะกระทำผ่านข้อตกลงทั่วไปว่าด้วยพิกัดอัตราภาษีศุลกากรและการค้า
(General Agreement on Tariffs and Trade หรือ GATT)

ใครเป็นผู้มีอำนาจตัดสินใจในไอเอ็มเอฟ

ไอเอ็มเอฟมีความรับผิดชอบต่อบรรดาประเทศสมาชิก ซึ่งจำเป็นอย่างยิ่งต่อประสิทธิภาพในการทำงาน การบริหารงานของไอเอ็มเอฟอยู่ในความดูแลของคณะกรรมการบริหาร (Executive Board) ซึ่งเป็นตัวแทนของประเทศสมาชิก 184 ประเทศ มีบุคลากรที่สรรหากจากนานาประเทศ ภายใต้การนำของกรรมการผู้จัดการ (Managing Director) และรองกรรมการผู้จัดการ (Deputy Managing Directors) สามท่าน ผู้บริหารแต่ละท่านได้รับการคัดเลือกมาจากภูมิภาคต่าง ๆ ของโลก สภาผู้ว่าการ (Board of Governors) มีอำนาจกำกับดูแลสูงสุด และมอบหมายอำนาจในการดำเนินงานให้แก่คณะกรรมการบริหาร

สภาผู้ว่าการ ประกอบด้วยผู้แทนจากประเทศสมาชิกทุกประเทศ มีอำนาจสูงสุดในการกำกับดูแลไอเอ็มเอฟ โดยปกติจะประชุมกันปีละครั้ง ในการประชุมประจำปีของไอเอ็มเอฟและธนาคารโลก ประเทศสมาชิกแต่ละประเทศจะแต่งตั้งผู้ว่าการ (Governor) (ซึ่งโดยปกติแล้วมักจะเป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง หรือผู้ว่าการธนาคารกลางของประเทศนั้น ๆ) และผู้ว่าการสำรอง (Alternate Governor) สภาผู้ว่าการมีอำนาจตัดสินใจในประเด็นเกี่ยวกับนโยบายที่สำคัญแต่จะมอบหมายให้คณะกรรมการบริหารทำการตัดสินใจดำเนินการวันต่อวัน

ประเด็นด้านนโยบายที่สำคัญซึ่งเกี่ยวข้องกับระบบการเงินระหว่างประเทศ จะได้รับการพิจารณาปีละสองครั้งโดย **คณะกรรมการเศรษฐกิจการเงินระหว่างประเทศ**

การประชุมระหว่าง IMFC และคณะกรรมการเพื่อการพัฒนา เพื่ออภิปรายถึงแนวโน้มเศรษฐกิจโลก

(International Monetary and Financial Committee หรือ IMFC) หรือที่ก่อนหน้านี้ (จนถึงเดือนกันยายน 2542) เรียกกันว่า คณะกรรมการชั่วคราว (Interim Committee) นอกจากนั้นคณะกรรมการร่วมของสภาผู้ว่าการของไอเอ็มเอฟ และธนาคารโลก ที่เรียกกันว่า **คณะกรรมการเพื่อการพัฒนา** (Development Committee) ทำหน้าที่ให้คำปรึกษาและรายงานต่อผู้ว่าการในเรื่องนโยบายการพัฒนาและเรื่องอื่น ๆ ที่เกี่ยวกับประเทศกำลังพัฒนา

คณะกรรมการบริหาร (Executive Board) ประกอบด้วยกรรมการบริหาร (Executive Directors) 24 ท่าน โดยมีกรรมการจัดการเป็นประธาน โดยปกติแล้ว คณะกรรมการบริหารจะประชุมเต็มวันสัปดาห์ละสามครั้ง หรือบ่อยกว่านั้นตามความจำเป็น ณ สำนักงานใหญ่ของไอเอ็มเอฟในกรุงวอชิงตัน ดีซี ประเทศที่ถือหุ้นใหญ่ที่สุดห้าประเทศในไอเอ็มเอฟ (ซึ่งได้แก่ สหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่น เยอรมนี ฝรั่งเศส และสหราชอาณาจักร) กับประเทศจีน รัสเซีย และซาอุดีอาระเบีย มีตำแหน่งกรรมการบริหารของตนเองในคณะ กรรมการดังกล่าว ส่วนกรรมการบริหารอีก 16 ท่านนั้นได้รับเลือกให้ดำรงตำแหน่งวาระละสองปี เพื่อเป็นตัวแทนของกลุ่มประเทศที่รวมตัวกันเพื่อการนี้

เอกสารที่เสนอเข้าสู่การพิจารณาของคณะกรรมการบริหารนั้น ส่วนใหญ่แล้วจัดเตรียมโดยเจ้าหน้าที่ไอเอ็มเอฟ บางครั้งโดยความร่วมมือจากธนาคารโลก และนำเสนอต่อคณะกรรมการบริหารหลังจากที่ได้รับความเห็นชอบจากกรรมการจัดการ แต่เอกสารบางเรื่องก็นำเสนอโดยกรรมการบริหารเอง ในช่วงหลายปีที่ผ่านมาได้มีการเผยแพร่เอกสารที่ผ่านการพิจารณาของคณะกรรมการบริหารต่อสาธารณชนเป็นจำนวนมากขึ้น ทั้งนี้ โดยเผยแพร่ทางเว็บไซต์ของไอเอ็มเอฟ (www.imf.org)

องค์กรระหว่างประเทศบางแห่งดำเนินการภายใต้หลักการหนึ่งประเทศต่อหนึ่งคะแนนเสียง (เช่น สมัชชาสหประชาชาติ) แต่ไอเอ็มเอฟใช้ระบบการลงคะแนนเสียงแบบถ่วงน้ำหนัก กล่าวคือ ประเทศที่มีโควตามากก็มีคะแนนเสียงมาก (โควตากำหนดตามขนาดทางเศรษฐกิจของแต่ละประเทศเป็นหลัก) (โปรดดู “เงินทุนของไอเอ็มเอฟได้มาจากไหน” ในบทต่อไป) แต่ที่ผ่านมา คณะกรรมการบริหารแทบจะไม่เคยตัดสินใจโดยการลงคะแนนเสียงอย่างเป็นทางการเลย ตรงกันข้าม การตัดสินใจส่วนใหญ่มักจะอาศัยฉันทามติ และตกลงกันเป็นเอกฉันท์

คณะกรรมการบริหารเป็นผู้เลือกกรรมการจัดการ (Managing Director) นอกจากจะทำหน้าที่เป็นประธานของคณะกรรมการบริหารแล้ว กรรมการจัดการเป็นหัวหน้าพนักงานในการปฏิบัติงานของไอเอ็มเอฟภายใต้แนวทางที่กำหนดโดยคณะกรรมการบริหารด้วย กรรมการจัดการมีวาระในการดำรงตำแหน่งคราวละห้าปีและต่ออายุได้ และมีผู้ช่วยคือ รองกรรมการจัดการอันดับหนึ่ง และรองกรรมการจัดการอีกสองท่าน

พนักงานไอเอ็มเอฟถือเป็นข้าราชการพลเรือนประจำองค์กรระหว่างประเทศ รับผิดชอบขึ้นตรงต่อไอเอ็มเอฟมิใช่ต่อรัฐบาลของประเทศตน ไอเอ็มเอฟมีพนักงานทั้งสิ้นประมาณ 2,650 คนมาจาก 141 ประเทศในบรรดาเจ้าหน้าที่ระดับผู้อำนวยการเฉพาะด้าน ประมาณสองในสามเป็นเศรษฐกิจ โครงสร้างองค์กรไอเอ็มเอฟ ประกอบด้วยฝ่ายและสำนักงานจำนวน 28 ส่วน แต่ละส่วนกำกับดูแลโดยผู้อำนวยการ (directors) ซึ่งรายงานตรงต่อกรรมการจัดการ พนักงานส่วนใหญ่ทำงานที่กรุงวอชิงตัน ดีซี แต่มีประมาณ 80 คนที่ประจำอยู่ในประเทศสมาชิกเพื่อช่วยให้คำแนะนำด้านนโยบายเศรษฐกิจ นอกจากนี้ ไอเอ็มเอฟยังมีสำนักงานในกรุงปารีสและโตเกียว เพื่อติดต่อประสานงานกับสถาบันระหว่างประเทศและสถาบันระดับภูมิภาค รวมทั้งเพื่อติดต่อกับองค์กรภายนอกอื่น ๆ กับมีสำนักงานในนิวยอร์กและเจนีวาเพื่อติดต่อประสานงานกับหน่วยงานอื่นของสหประชาชาติเป็นหลัก

พนักงานไอเอ็มเอฟมาจาก
141 ประเทศ โดยส่วนใหญ่
ประจำอยู่ที่สำนักงานใหญ่
ณ กรุงวอชิงตัน ดีซี

ทรัพยากรเงินทุนของไอเอ็มเอฟโดยส่วนใหญ่แล้วมาจากโควตา (หรือเงินทุน) ที่ประเทศสมาชิกจ่ายเพื่อเข้าร่วมไอเอ็มเอฟ หรือจ่ายเพิ่มเมื่อมีการทบทวนเพิ่มจำนวนโควตาทั่วไปเป็นระยะ ๆ แต่ละประเทศจะจ่ายเงินจำนวนร้อยละ 25 ของโควตาในรูปของสิทธิพิเศษถอนเงิน (Special Drawing Rights หรือ SDR ดูรอบที่ 3) หรือในรูปสกุลเงินที่สำคัญ เช่น ดอลลาร์ สรอ. หรือเยนญี่ปุ่น ไอเอ็มเอฟอาจเรียกให้สมาชิกจ่ายเงินส่วนที่เหลือในรูปสกุลเงินของประเทศสมาชิกเอง เพื่อเตรียมไว้สำหรับให้กู้ยืมตามความต้องการ นอกจากนี้จะแสดงถึงจำนวนเงินค่าธรรมเนียมที่แต่ละประเทศจ่ายเป็นค่าสมาชิกแล้ว โควตายังกำหนดอำนาจการลงคะแนนเสียงของประเทศนั้น ๆ จำนวนเงินที่ประเทศนั้นจะกู้ยืมได้จากไอเอ็มเอฟ และส่วนแบ่งในการจัดสรรสิทธิพิเศษถอนเงินด้วย

โควตาเป็นตัวกำหนด อำนาจการลงคะแนนเสียง ของแต่ละประเทศ

กล่าวโดยกว้าง ๆ โควตาแสดงขนาดของระบบเศรษฐกิจของประเทศสมาชิกเทียบกับเศรษฐกิจโลก ประเทศที่มีระบบเศรษฐกิจขนาดใหญ่ เมื่อวัดจากผลผลิตมวลค่าการคำนวณและความผันแปรของมูลค่าการค้า ประเทศนั้นก็จะมีโควตามาก ประเทศสหรัฐอเมริกาซึ่งมีขนาดเศรษฐกิจใหญ่ที่สุดในโลก จ่ายเงินทุนแก่ไอเอ็มเอฟมากที่สุด คือประมาณร้อยละ 17.46 ของจำนวนโควตาทั้งหมด ประเทศปาเลาซึ่งมีขนาดเศรษฐกิจเล็กที่สุด จ่ายเงินทุนแก่ไอเอ็มเอฟประมาณร้อยละ 0.001 ไอเอ็มเอฟทำการเพิ่มทุนหรือโควตาครั้งสุดท้ายเมื่อเดือนมกราคม 2542 หลังจากการทบทวนโควตาทั่วไปครั้งที่ 11 ล้นสุดลง (นับเป็น

เงินทุนของไอเอ็มเอฟมาจากไหน?

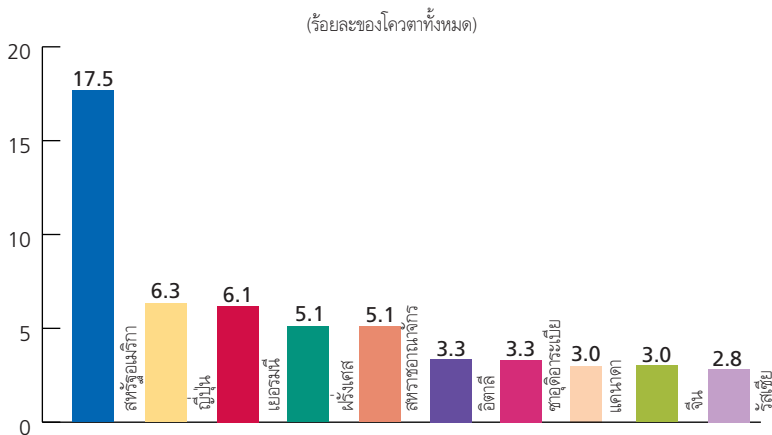
การเพิ่มทุนครั้งแรกนับจากปี 2533) ในการเพิ่มทุนครั้งนั้นทำให้โควตาของไอเอ็มเอฟเพิ่มขึ้นประมาณร้อยละ 45 เป็น 212,000 เอสดีอาร์ (ประมาณ 290,000 ล้านดอลลาร์ สรอ.)

หากจำเป็น ไอเอ็มเอฟอาจทำการกู้ยืมเงินเพื่อนำมาเสริมทรัพยากรที่มาจากโควตาได้ ทั้งนี้ไอเอ็มเอฟได้เตรียมแผนการกู้ยืมไว้แล้วสองแผน เพื่อรับมือกับความเสี่ยงในระบบการเงินระหว่างประเทศ คือ

- โครงการภาคีความตกลงกู้ยืมเงินทั่วไป (General Arrangements to Borrow หรือ GAB) ที่ริเริ่มขึ้นเมื่อปี 2505 และมีผู้เข้าร่วม 11 ประเทศ (รัฐบาลหรือธนาคารกลางของกลุ่มประเทศอุตสาหกรรมสิบประเทศ และประเทศสวิตเซอร์แลนด์) และ
- โครงการภาคีความตกลงกู้ยืมเงินฉบับใหม่ (New Arrangements to Borrow หรือ NAB) ซึ่งได้รับการเสนอในปี 2540 โดยมีประเทศและสถาบันที่เข้าร่วมทั้งสิ้น 25 แห่ง

เมื่อรวมแผนการกู้ยืมเงินทั้งสองเข้าด้วยกัน ไอเอ็มเอฟจะมีทรัพยากรถึง 34,000 ล้านดอลลาร์ (ประมาณ 46,000 ล้านดอลลาร์ สรอ.) เพื่อให้กู้ต่อแก่ประเทศสมาชิก

สมาชิกที่มีโควตามากที่สุดสิบอันดับแรก

เอสดีอาร์คืออะไร

SDR หรือ สิทธิพิเศษถอนเงิน (special drawing right) คือสินทรัพย์สำรองระหว่างประเทศที่ไอเอ็มเอฟนำมาใช้ในปี 2512 (โดยมีการแก้ไขข้อตกลงครั้งที่หนึ่ง) เนื่องจากประเทศสมาชิกวิตกว่าเงินทุนหมุนเวียนและอัตราการเติบโตในอนาคตของเงินทุนสำรองระหว่างประเทศอาจไม่เพียงพอที่จะรองรับการขยายตัวของการค้าโลก สินทรัพย์สำรองหลัก ได้แก่ ทองคำและเงินดอลลาร์ สรอ. แต่การถือทุนสำรองในรูปแบบทองคำและดอลลาร์ สรอ. มีข้อเสียคือ ปริมาณการผลิตทองคำมีความไม่แน่นอน ซึ่งเป็นลักษณะธรรมชาติของทองคำ ส่วนการที่จะทำให้อัตราสำรองในรูปแบบดอลลาร์ สรอ. เพิ่มขึ้นได้ต่อเนื่อง ก็จำเป็นที่สหรัฐอเมริกาจะต้องขาดดุลการชำระเงินอย่างต่อเนื่องเช่นกัน ด้วยเหตุนี้ ไอเอ็มเอฟจึงนำเอสดีอาร์มาใช้เป็นสินทรัพย์สำรองเสริม ซึ่งสามารถ “จัดสรร” ให้แก่ประเทศสมาชิกเป็นครั้งคราว เมื่อมีความต้องการและยกเลิกได้ถ้าจำเป็น

เอสดีอาร์ (ซึ่งบางครั้งเรียกกันว่า “ทองคำกระดาษ” แม้ว่าจะไม่อยู่ในรูปที่จับต้องได้ก็ตาม) ได้รับการจัดสรรให้แก่ประเทศสมาชิก (ตามข้อมูลบัญชี) ตามสัดส่วนโควตา จนถึงปัจจุบัน ไอเอ็มเอฟได้จัดสรรเอสดีอาร์จำนวนทั้งสิ้น 21,400 ล้านเอสดีอาร์ (ประมาณ 29,000 ล้านดอลลาร์ สรอ.) ให้แก่ประเทศสมาชิก เมื่อปี 2524 มีการจัดสรรเอสดีอาร์ครั้งสุดท้ายจำนวนทั้งสิ้น 4,100 ล้าน เอสดีอาร์ให้แก่ประเทศสมาชิก 141 ประเทศในขณะนั้น นับจากนั้นมาประเทศสมาชิกไม่เห็นความจำเป็นที่จะต้องจัดสรรเอสดีอาร์ทั่วไปอีกต่อไป ส่วนหนึ่งเป็นเพราะการเติบโตของตลาดเงินระหว่างประเทศ อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาถึงจำนวนสมาชิกไอเอ็มเอฟที่เพิ่มขึ้น ซึ่งรวมถึงประเทศที่ยังไม่เคยได้รับการจัดสรรเอสดีอาร์ สมาชิกว่าการจึงได้เสนอให้มีการแก้ไขข้อตกลงเป็นครั้งที่สี่ในเดือนกันยายน 2540 เมื่อข้อเสนอนี้ได้รับการอนุมัติจากประเทศสมาชิกส่วนใหญ่ตามข้อบังคับแล้ว ไอเอ็มเอฟจะสามารถจัดสรรเอสดีอาร์เป็นการพิเศษ เพียงครั้งเดียวเพื่อความเสมอภาค เป็นจำนวน 21,400 ล้านเอสดีอาร์ เพื่อเพิ่มสัดส่วนของเอสดีอาร์สะสมที่ทุกประเทศสมาชิกได้รับต่อจำนวนโควตาตามมาตรฐานที่ตั้งไว้เสมอกัน

ประเทศสมาชิกไอเอ็มเอฟอาจนำเอสดีอาร์ไปใช้ในการทำธุรกรรมระหว่างกัน ทำธุรกรรมกับผู้ถือเอสดีอาร์ “ประเภทสถาบัน” จำนวน 16 ราย หรือทำธุรกรรมกับไอเอ็มเอฟ นอกจากนี้ เอสดีอาร์ยังเป็นหน่วยทางบัญชีของไอเอ็มเอฟอีกด้วย ทั้งนี้องค์ระหว่างประเทศและองค์กรระดับภูมิภาคบางแห่งใช้เอสดีอาร์เป็นหน่วยทางบัญชีหรือเป็นฐานสำหรับหน่วยทางบัญชีด้วยกัน

มูลค่าของเอสดีอาร์ได้รับการกำหนดเป็นรายวันโดยใช้ตะกร้าเงินสกุลสำคัญสี่สกุล คือ ยูโร เยนญี่ปุ่น ปอนด์สเตอร์ลิง และดอลลาร์ สรอ. ในวันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2546 หนึ่งเอสดีอาร์ มีค่าเท่ากับ 1.37 ดอลลาร์ สรอ. องค์ประกอบของตะกร้าเงินจะมีการพิจารณาพบหนทาง ๆ ทำปีเพื่อยืนยันว่าเงินสกุลเหล่านั้นสามารถเป็นตัวแทนของเงินสกุลอื่น ๆ ที่ใช้ทำธุรกรรมระหว่างประเทศ และน้ำหนักของเงินแต่ละสกุลเงินในตะกร้าเงิน สามารถสะท้อนถึงความสำคัญของสกุลเงินดังกล่าวในระบบการค้าและการเงินโลก

ไอเอ็มเอฟช่วยเหลือสมาชิก อย่างไร?

ไอเอ็มเอฟช่วยเหลือประเทศสมาชิกโดย:

- ทบทวนและติดตามพัฒนาการทางเศรษฐกิจและการเงินระดับประเทศและระดับโลก และให้คำปรึกษาด้านนโยบายเศรษฐกิจแก่ประเทศสมาชิก

- ให้กู้ยืมเงินในรูปแบบเงินสกุลแข็งแก่ประเทศสมาชิก เพื่อสนับสนุนการปรับปรุงนโยบายและการปฏิรูปเพื่อแก้ไขปัญหาดุลการชำระเงินและส่งเสริมการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่ยั่งยืน และ

- ให้ความช่วยเหลือทางวิชาการในแขนงต่าง ๆ รวมทั้งจัดฝึกอบรมในสาขาที่เจ้าหน้าที่ไอเอ็มเอฟมีความเชี่ยวชาญให้แก่เจ้าหน้าที่รัฐบาลและธนาคารกลาง

การให้คำปรึกษาเกี่ยวกับนโยบายและการกำกับดูแลทั่วโลก

ตามข้อตกลงระบุว่าไอเอ็มเอฟมีหน้าที่กำกับดูแลระบบการเงินระหว่างประเทศ โดยดำเนินการ “สอดส่องดูแล” (surveillance) อย่างใกล้ชิด กล่าวคือ กำกับดูแลนโยบายอัตราแลกเปลี่ยนของประเทศสมาชิก ตามบทบัญญัติในข้อตกลงนั้น ประเทศสมาชิกแต่ละประเทศจะให้ความร่วมมือกับไอเอ็มเอฟในการสร้างระบบอัตราแลกเปลี่ยนที่เป็นระเบียบและส่งเสริมเสถียรภาพของระบบการแลกเปลี่ยนเงินตรา

ยิ่งไปกว่านั้น ประเทศสมาชิกยังตกลงร่วมกันที่จะผลักดันนโยบายเพื่อบรรลุเป้าหมายการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างเป็นระเบียบ โดยรักษาเสถียรภาพของราคาให้อยู่ในระดับที่เหมาะสม รวมทั้งให้มีภาวะการเงินและเศรษฐกิจพื้นฐานที่มั่นคง และหลีกเลี่ยงการปรับอัตราแลกเปลี่ยนเพื่อข้อได้เปรียบอย่างไม่เป็นธรรม นอกจากนี้ ยังได้ตกลงกันว่าสมาชิกแต่ละประเทศจะให้ข้อมูลที่จำเป็นแก่ไอเอ็มเอฟเพื่อประโยชน์ในการสอดส่องดูแลสมาชิกเห็นพ้องกันว่า การสอดส่องดูแลเกี่ยวกับนโยบายอัตราแลกเปลี่ยนของแต่ละประเทศจะต้องดำเนินภายในกรอบกว้างของการวิเคราะห์สถานการณ์ทางเศรษฐกิจและยุทธศาสตร์เชิงนโยบายทางเศรษฐกิจของประเทศนั้น ๆ

การติดตามภาวะเศรษฐกิจและให้คำปรึกษาเชิงนโยบายอย่างสม่ำเสมอ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการสอดส่องดูแลตามข้อกำหนดของไอเอ็มเอฟนั้น จะช่วยส่งสัญญาณเตือนภัยล่วงหน้า และช่วยให้สมาชิกสามารถดำเนินมาตรการที่จำเป็นได้ทันเวลาที่เพื่อป้องกันปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้น

วิธีการที่ไอเอ็มเอฟใช้ในการสอดส่องดูแลมี 3 วิธีดังนี้:

การสอดส่องดูแลระดับประเทศ ในรูปการให้คำปรึกษาแก่สมาชิกแต่ละประเทศเป็นประจำ (โดยปกติมักจะเป็นรายปี) โดยครอบคลุมถึงนโยบายเศรษฐกิจทั้งหมดของสมาชิก และการหารือเฉพาะกาลถ้าจำเป็น การให้คำปรึกษานี้เรียกกันว่า “การหารือตามพันธะข้อที่สี่แห่งข้อตกลง” (*Article IV consultations*) เนื่องจากกำหนดไว้ในบทบัญญัติข้อที่สี่ของข้อตกลงไอเอ็มเอฟ (บางครั้งเรียกกันว่า “การหารือแบบทวิภาคี” แต่การเรียกเช่นนี้ไม่ถูกต้อง เพราะเมื่อไอเอ็มเอฟให้คำปรึกษาแก่ประเทศสมาชิกหนึ่ง ๆ ไอเอ็มเอฟจะทำหน้าที่เป็นตัวแทนของประเทศสมาชิกทั้งหมด ดังนั้น การให้คำปรึกษาใด ๆ แท้จริงแล้วเป็นการหารือแบบพหุภาคีเสมอ)

ไอเอ็มเอฟสามารถส่งสัญญาณเตือนภัยทางเศรษฐกิจล่วงหน้า และช่วยให้สมาชิกสามารถดำเนินการอย่างเหมาะสมเพื่อป้องกันปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้น

การหารือตามพันธะข้อที่สี่แห่งข้อตกลงมีขั้นตอนอย่างไร อันดับแรก คณะเศรษฐกิจของไอเอ็มเอฟ

จะเดินทางไปยังประเทศสมาชิกเพื่อรวบรวมข้อมูลทางเศรษฐกิจและการเงิน และหารือกับเจ้าหน้าที่รัฐบาลและเจ้าหน้าที่ธนาคารกลางเกี่ยวกับนโยบายเศรษฐกิจของประเทศนั้น ๆ ในช่วงที่ผ่านมา เจ้าหน้าที่ไอเอ็มเอฟจะพิจารณาบททวนนโยบายเศรษฐกิจมหภาค (การคลัง การเงิน และอัตราแลกเปลี่ยน) ประเมินความมั่นคงของระบบการเงิน และตรวจสอบนโยบายด้านอุตสาหกรรม สังคม แรงงาน การปกครอง สิ่งแวดล้อม ตลอดจนนโยบายด้านอื่น ๆ ที่อาจส่งผลกระทบต่อนโยบายและภาวะเศรษฐกิจระดับมหภาค จากนั้นเจ้าหน้าที่ไอเอ็มเอฟจะจัดทำรายงานข้อเท็จจริงและผลวิเคราะห์เสนอผู้บริหารพิจารณาอนุมัติ จากนั้นจึงเสนอเข้าสู่วาระเพื่อพิจารณาของคณะกรรมการบริหาร หลังจากการพิจารณาของคณะกรรมการบริหารแล้วประธานคณะกรรมการจะรายงานสรุปความเห็นจากการอภิปรายของคณะกรรมการบริหารกลับไปยังรัฐบาลของประเทศนั้น ๆ ดังนั้น แต่ละประเทศสามารถนำความเห็นของประชาคมโลกและบทเรียนที่ได้จากประสบการณ์ของประเทศต่าง ๆ ไปปรับใช้ตามความเหมาะสม

ในช่วงไม่กี่ปีที่ผ่านมาไอเอ็มเอฟพยายามเพิ่มความโปร่งใสของสถาบัน และระบบการทำงานของตน ปัจจุบันไอเอ็มเอฟได้ตีพิมพ์เผยแพร่บทสรุปการอภิปรายของคณะ

กรรมการบริหารเกี่ยวกับการหรือตามพันธะข้อที่สี่แห่งข้อตกลง พร้อมทั้งรายการสรุปการวิเคราะห์ของเจ้าหน้าที่ไอเอ็มเอฟ ไว้ในประกาศข่าวสารสาธารณะ (Public Information Notice หรือ PIN) ในหลายกรณี รายงานฉบับเต็มซึ่งจัดทำโดยเจ้าหน้าที่ที่ได้รับการตีพิมพ์ด้วยที่เว็บไซต์ของไอเอ็มเอฟ เช่นเดียวกับ PIN

ในกรณีจำเป็น เจ้าหน้าที่ไอเอ็มเอฟเดินทางไปเยี่ยมประเทศสมาชิกเพิ่มเติมจากการหรือประจำปี คณะกรรมการบริหารมีการประชุมอย่างไม่เป็นทางการบ่อยครั้ง เพื่อพิจารณาบทบาทรพัฒนาการทางเศรษฐกิจและการเงินของบางประเทศสมาชิกและบางภูมิภาคตามความจำเป็น

การสอดส่องดูและระดับโลก หมายถึง การพิจารณาแนวโน้มและพัฒนาการทางเศรษฐกิจโลกโดยคณะกรรมการบริหารของไอเอ็มเอฟ การพิจารณาดังกล่าวอาศัยรายงานแนวโน้มเศรษฐกิจโลก (*World Economic Outlook*) ที่จัดทำโดยเจ้าหน้าที่ของไอเอ็มเอฟเป็นหลัก รายงานนี้โดยปกติจะจัดทำขึ้นปีละสองครั้ง ก่อนการประชุมรอบครั้งปีของคณะกรรมการเศรษฐกิจการเงินระหว่างประเทศ (IMFC) รายงานดังกล่าวจะได้รับการตีพิมพ์ก่อนการประชุม IMFC พร้อมบทสรุปของประธานจากการอภิปรายของคณะกรรมการบริหาร องค์ประกอบอีกอย่างหนึ่งในการสอดส่องดูและระดับโลกของไอเอ็มเอฟ คือ การอภิปรายประจำปีของคณะกรรมการบริหารเกี่ยวกับพัฒนาการในช่วงที่ผ่านมาและแนวโน้มในอนาคต กับนโยบายเกี่ยวกับตลาดทุนระหว่างประเทศ ซึ่งเป็นรายงานของเจ้าหน้าที่ และได้รับการตีพิมพ์ด้วยเช่นกัน นอกจากนี้ คณะกรรมการบริหารยังจัดการอภิปรายอย่างไม่เป็นทางการเกี่ยวกับพัฒนาการทางเศรษฐกิจโลกและตลาดบ่อยครั้งขึ้นด้วย

การสอดส่องดูและในระดับภูมิภาค คณะกรรมการบริหารของไอเอ็มเอฟทำการตรวจสอบนโยบายที่ประเทศสมาชิกดำเนินการภายใต้ภาคีความตกลงระดับภูมิภาค (regional arrangements) เช่น สหภาพยุโรป (European Union) กลุ่มประเทศที่ใช้เงินสกุลยูโร สหภาพเศรษฐกิจและการเงินแอฟริกาตะวันตก (West African Economic and Monetary Union) ประชาคมเศรษฐกิจและการเงินแอฟริกากลาง (Central African Economic and Monetary Community) และสหภาพการเงินแคริบเบียนตะวันออก (Eastern Caribbean Currency Union)

นอกจากนี้ ฝ่ายบริหารและเจ้าหน้าที่ของไอเอ็มเอฟยังเข้าร่วมการอภิปรายเกี่ยวกับการสอดส่องดูและภาวะเศรษฐกิจซึ่งจัดขึ้นโดยกลุ่มประเทศต่าง ๆ เช่น กลุ่ม G-7 (กลุ่มประเทศอุตสาหกรรมที่สำคัญเจ็ดประเทศ) และกลุ่มเอเปก หรือ กลุ่มความร่วมมือทางเศรษฐกิจในเอเชียแปซิฟิก (Asia-Pacific Economic Cooperation หรือ APEC)

ประเทศสมาชิกใด
ที่มีปัญหาดุล
การชำระเงิน
สามารถขอกู้ยืมเงิน
จากไอเอ็มเอฟได้

การให้กู้ยืมเงินเพื่อช่วยเหลือประเทศที่ประสบปัญหา

ไอเอ็มเอฟจะให้กู้ยืมเงินตราต่างประเทศแก่ประเทศที่ประสบปัญหาดุลการชำระเงิน เงินกู้จากไอเอ็มเอฟช่วยบรรเทาภาระของแต่ละประเทศ ในการปรับให้ยอดค่าใช้จ่ายสอดคล้องกับรายได้ ทั้งนี้เพื่อแก้ปัญหาดุลการชำระเงิน นอกจากนี้ การให้กู้ยืมเงินของไอเอ็มเอฟมีจุดประสงค์เพื่อเอื้ออำนวยการดำเนินนโยบาย (รวมทั้งการปฏิรูปเชิงโครงสร้าง) เพื่อปรับดุลการชำระเงินของประเทศนั้นให้อยู่ในสถานะที่ดีขึ้น และช่วยให้เศรษฐกิจเจริญเติบโตอย่างยั่งยืน

ประเทศสมาชิกใดที่มีปัญหาดุลการชำระเงินสามารถขอกู้ยืมเงินจากไอเอ็มเอฟได้ กล่าวคือ เมื่อมีความจำเป็นต้องกู้ยืมเงินจากภาคทางการเพื่อนำไปชำระหนี้ต่างประเทศ และรักษาทุนสำรองให้อยู่ในระดับเหมาะสมโดยหลีกเลี่ยง “มาตรการที่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อความเจริญรุ่งเรืองของประเทศตนเองและประเทศอื่น ๆ” เช่น จำกัดด้านการค้าและการชำระเงิน ลดอุปสงค์ของเศรษฐกิจภายในประเทศอย่างรุนแรงหรือลดค่าเงิน อย่างฮวบฮาบ ทั้งนี้ ถ้าไม่ได้รับเงินกู้จากไอเอ็มเอฟ ประเทศที่มีปัญหาดุลการชำระเงินอาจต้องดำเนินมาตรการปรับตัวอย่างฉับพลันหรือมาตรการอื่นที่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อประเทศตนเองและประเทศอื่น ๆ การหลีกเลี่ยงผลเสียดังกล่าวนี้เป็นจุดประสงค์หนึ่งของไอเอ็มเอฟ (ดูกรอบที่ 2 (5) และ (6))

โครงการที่ไอเอ็มเอฟให้การสนับสนุนด้วยความช่วยเหลือทางการเงินมีอะไรบ้าง

ประเทศสมาชิกที่ขอความช่วยเหลือทางการเงินจากไอเอ็มเอฟ อาจประสบภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจ หรืออยู่ในภาวะใกล้วิกฤต เพราะมีการโจมตีค่าเงินในตลาดอัตราแลกเปลี่ยนซึ่งเป็นผลให้ทุนสำรองระหว่างประเทศร่อยหรอล กิจกรรมทางเศรษฐกิจหยุดชะงักหรือลดลง และมีบริษัทที่ประสบภาวะล้มละลายเพิ่มขึ้น การปรับสถานะดุลการชำระเงินระหว่างประเทศให้ดีขึ้นและฟื้นฟูการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ จำเป็นต้องอาศัยมาตรการปรับตัวอย่างครอบคลุมไปกับการกู้เงินโดยภาครัฐและ/หรือโดยภาคเอกชน

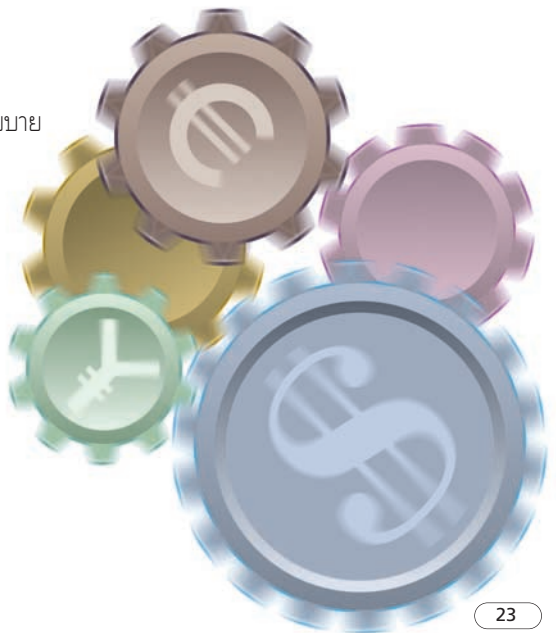
ไอเอ็มเอฟให้คำปรึกษาแก่ทางการของประเทศที่ประสบปัญหาดุลการชำระเงิน โดยแนะนำให้ดำเนินนโยบายเศรษฐกิจที่คาดว่าจะแก้ปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุด เนื่องจากไอเอ็มเอฟจะให้ความช่วยเหลือทางการเงินได้ก็ต่อเมื่อ ไอเอ็มเอฟและทางการของประเทศนั้นตกลงกันได้ว่าจะดำเนินนโยบายต่าง ๆ อย่างไร จึงจะบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ได้ ทั้งนี้ในเรื่องการรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศ เสถียรภาพทางการเงินและระบบการเงิน และการเติบโตทางเศรษฐกิจที่ยั่งยืน รายละเอียดของโครงการการดำเนินนโยบายดังกล่าวจะปรากฏใน “หนังสือแสดงเจตจำนง” (Letter of Intent) ที่ทางรัฐบาลมีถึงกรรมการจัดการไอเอ็มเอฟ

โครงการปรับตัวที่ไอเอ็มเอฟสนับสนุนทางการเงินนี้ ทางการของประเทศผู้กู้เป็นผู้กำหนด โดยเจ้าหน้าที่ไอเอ็มเอฟจะให้ความร่วมมืออย่างใกล้ชิด แต่แต่ละโครงการจะกำหนดขึ้นโดยเฉพาะเพื่อตอบสนองความต้องการและให้สอดคล้องกับสถานการณ์ของแต่ละประเทศ ซึ่งจำเป็นต่อประสิทธิผลของโครงการและเพื่อให้ได้รับการสนับสนุนจากประชาชนในประเทศ ทั้งนี้ เพื่อให้เกิดความรู้สึกว่าประชาชนเป็นเจ้าของโครงการ (local ownership) ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งต่อความสำเร็จของโครงการนั้น ๆ

แต่ละโครงการมีความยืดหยุ่น โดยอาจมีการประเมินและปรับเป้าหมายและมาตรการได้ระหว่างดำเนินโครงการตามสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปเท่าที่ผ่านมา โครงการหลายโครงการได้รับการแก้ไขระหว่างการดำเนินโครงการ

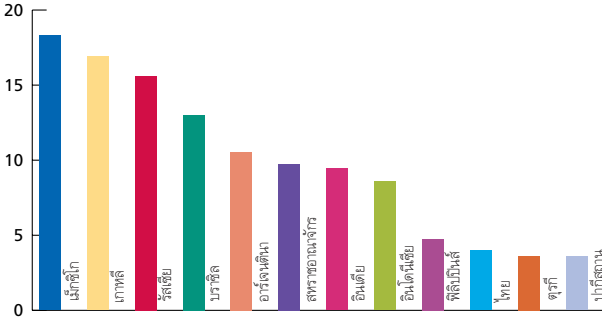
เครื่องมือให้กู้ยืมของไอเอ็มเอฟและ วิวัฒนาการของเครื่องมือดังกล่าว

ไอเอ็มเอฟให้สมาชิกกู้ยืมเงินภายใต้นโยบายหรือ “โครงการเงินกู้” ต่าง ๆ โครงการเงินกู้ของไอเอ็มเอฟมีวิวัฒนาการมาตามลำดับเพื่อตอบสนองความต้องการของสมาชิก แต่ละโครงการมีอายุเงินกู้ เนื่องไขในการชำระคืน และเงื่อนไขในการให้กู้แตกต่างกันไปตามประเภทของปัญหาดุลการชำระเงินและสถานการณ์ของแต่ละประเทศ (ดูกรอบที่ 4 ในหน้า 27)

สมาชิกที่ยืมจากไอเอ็มเอฟมากที่สุด 12 อันดับแรก (2490 - 2543)

(พันล้านดอลลาร์)

ส่วนใหญ่แล้วไอเอ็มเอฟให้ความช่วยเหลือทางการเงินโดยผ่านโครงการเงินกู้สามประเภทหลักด้วยกันคือ

โครงการเงินกู้สำรอง
ช่วยแก้ไขปัญหาดุล
การชำระเงินระยะสั้น

โครงการเงินกู้สำรอง (Stand-By Arrangements) เป็นโครงการเงินกู้หลักของไอเอ็มเอฟ มีการใช้ครั้งแรกเมื่อปี 2495 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อแก้ไขปัญหาดุลการชำระเงินระยะสั้นเป็นสำคัญ

โครงการเงินกู้ระยะปานกลาง (Extended Fund Facility)

สำหรับให้กู้แก่ประเทศที่มีปัญหาดุลการชำระเงินอันเป็นผลสืบเนื่องมาจากปัญหาเชิงโครงสร้าง ซึ่งต้องใช้เวลาในการแก้ไขนานกว่าการแก้ปัญหาความอ่อนแอทางเศรษฐกิจระดับมหภาค นโยบายเชิงโครงสร้างที่ได้รับความสนับสนุนทางการเงินภายใต้โครงการเงินกู้ประเภทนี้ รวมถึงการปฏิรูปเพื่อปรับปรุงกลไกการทำงานของระบบเศรษฐกิจ เช่น การปฏิรูปภาษี การปฏิรูปภาคสถาบันการเงิน การแปรรูปรัฐวิสาหกิจ และมาตรการเพิ่มความยืดหยุ่นของตลาดแรงงาน

นับตั้งแต่ปลายทศวรรษ 1970 (2513) เป็นต้นมา ไอเอ็มเอฟให้ประเทศสมาชิกที่ยากจนที่สุด กู้ยืมเงินโดยมีเงื่อนไขผ่อนปรน เพื่อช่วยให้ประเทศเหล่านี้มีเสถียรภาพทางเศรษฐกิจต่างประเทศ มีการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่ยั่งยืน และมีมาตรฐานการดำรงชีวิตที่ดีขึ้น โครงการเงินกู้เงื่อนไขผ่อนปรนนี้ปัจจุบันเรียกว่า **โครงการให้กู้ยืมเพื่อลดความยากจนและกระตุ้นการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ (Poverty Reduction and Growth Facility หรือ PRGF)** เป็นโครงการที่นำมาใช้แทนโครงการเงินกู้เพื่อปรับโครงสร้างเพิ่มเติม (Enhanced Structural Adjustment Facility หรือ ESAF) ซึ่งได้ยกเลิกไปเมื่อเดือนพฤศจิกายน 2542 โครงการเงินกู้เงื่อนไขผ่อนปรนมีเป้าหมายเพื่อลดความยากจนและกระตุ้นการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ อันเป็นวัตถุประสงค์หลักของนโยบายในประเทศยากจนเหล่านี้

ในปลายทศวรรษ 1990 (2533) ไอเอ็มเอฟเสนอโครงการเงินกู้ใหม่ที่คิดค้นขึ้นเพื่อช่วยเหลือประเทศที่ประสบปัญหาจากการสูญเสียความเชื่อมั่นของตลาดอย่างฉับพลัน และเพื่อป้องกันการแพร่ขยายของวิกฤตการณ์ทางการเงินไปยังประเทศอื่น ๆ ที่มีเศรษฐกิจมันคง (contagion) (ดูหน้า 30-33 เหตุการณ์สำคัญเกี่ยวกับวิวัฒนาการของโครงการความช่วยเหลือทางการเงินของไอเอ็มเอฟ) นอกจากนี้ ไอเอ็มเอฟยังให้เงินกู้เพื่อช่วยเหลือประเทศสมาชิกแก้ไขปัญหาดุลการชำระเงินอันมีสาเหตุจากภัยธรรมชาติ ความขัดแย้งทางการทหาร และรายได้จากการส่งออกลดลงชั่วคราว (หรือต้นทุนการนำเข้า รัษฎพิชเพิ่มขึ้นชั่วคราว) ซึ่งล้วนแต่อยู่เหนือการควบคุมของทางการ

เมื่อมีการนำโครงการเงินกู้ประเภทใหม่ ๆ มาใช้ เพื่อแก้ไขปัญหารูปแบบใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้น ไอเอ็มเอฟก็ได้ยกเลิกโครงการเงินกู้บางโครงการที่ซ้ำซ้อนกับโครงการใหม่ ในช่วงต้นปี 2543 คณะกรรมการบริหารได้ทำการพิจารณาทบทวนโครงการเงินกู้ทั้งหมดของไอเอ็มเอฟ (ดูกรอบที่ 4 โครงการเงินกู้หลักของไอเอ็มเอฟ) โดยได้ยกเลิกโครงการที่เห็นว่าล้าสมัย จำนวนสี่โครงการด้วยกัน พร้อมกันนั้นก็ได้ปรับโครงการเงินกู้ที่ไม่มีเงื่อนไขผ่อนปรนดังนี้

- ปรับเปลี่ยนเงื่อนไขของโครงการเงินกู้สำรอง (Stand-By Arrangements) และโครงการเงินกู้ระยะปานกลาง (Extended Fund Facility) เพื่อส่งเสริมให้ประเทศสมาชิก ลดการพึ่งพาทรัพยากรของไอเอ็มเอฟเป็นระยะเวลานานเกินไป หรือในจำนวนที่สูงเกินไป

- ปรับเงื่อนไขเงินกู้ระยะปานกลางให้เข้มข้น เพื่อให้ผู้เฉพาะกรณีที่ต้องอาศัยความช่วยเหลือทางการเงินระยะยาวอย่างแท้จริง
- เพิ่มประสิทธิภาพการติดตามการดำเนินมาตรการตามโครงการที่ไอเอ็มเอฟให้การสนับสนุนด้วยเงินกู้หลังจากที่เงินกู้ครบกำหนดแล้ว โดยเฉพาะในกรณีที่ประเทศผู้กู้ยังมียอดหนี้ค้างชำระสูงเกินระดับที่กำหนดเป็นบรรทัดฐานไว้ และ

ไอเอ็มเอฟให้ความช่วยเหลือประเทศ ที่เคยอยู่ในสภาพโซเวียตในการเปลี่ยนแปลงระบบเศรษฐกิจจากแบบวางแผนจากส่วนกลางไปเป็นเศรษฐกิจตามกลไกตลาด

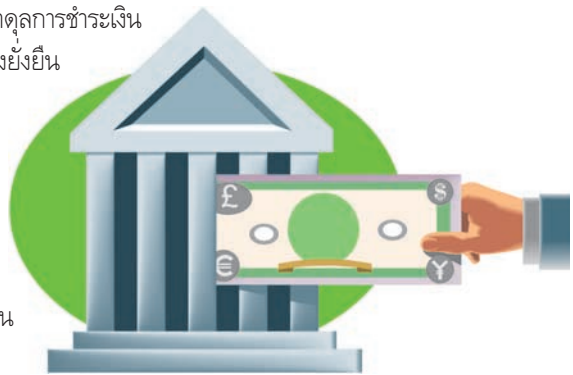
- ปรับปรุงโครงสร้างเงินกู้ฉุกเฉิน (Contingent Credit Line หรือ CCL) โดยคงเกณฑ์คุณสมบัติของประเทศที่มีสิทธิกู้ได้ตามเดิม เพื่อให้ CCL เป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพสูงขึ้นในการป้องกันวิกฤตการณ์ และป้องกันการแพร่ขยายไปสู่บรรดาประเทศที่มีนโยบายมั่นคง

ปัจจุบันนี้ ประเทศที่กู้ยืมจากไอเอ็มเอฟล้วนเป็นประเทศกำลังพัฒนา ประเทศที่อยู่ในช่วงปรับเปลี่ยนระบบเศรษฐกิจจากแบบวางแผนจากส่วนกลางไปสู่เศรษฐกิจตามกลไกตลาด หรือประเทศตลาดใหม่ที่เพิ่งฟื้นตัวจากภาวะวิกฤตทางการเงิน ในบรรดาประเทศเหล่านี้ หลายประเทศไม่สามารถกู้เงินในตลาดทุนระหว่างประเทศได้เต็มที่ ส่วนหนึ่งเป็นเพราะปัญหาเศรษฐกิจของประเทศ ตั้งแต่ปลายทศวรรษ 1970 (2513) เป็นต้นมา ประเทศอุตสาหกรรมทุกประเทศสามารถกู้เงินในตลาดทุนเพื่อสนองความต้องการทางการเงินของตนได้ทั้งหมด เทียบกับในช่วงสองทศวรรษแรกหลังจากการก่อตั้งไอเอ็มเอฟที่ประเทศอุตสาหกรรมเหล่านี้ต้องกู้เงินจากไอเอ็มเอฟรวมแล้วกว่าครึ่งหนึ่งของเงินกู้ทั้งหมดที่ไอเอ็มเอฟให้กู้แก่สมาชิก

ลักษณะสำคัญของการให้กู้ยืมของไอเอ็มเอฟ

- ไอเอ็มเอฟมิใช่หน่วยงานสงเคราะห์หรือธนาคารเพื่อการพัฒนา แต่ทำหน้าที่ให้กู้ยืมเงินเพื่อช่วยประเทศสมาชิกแก้ไขปัญหาดุลการชำระเงิน และฟื้นฟูการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน

เงินตราต่างประเทศที่ไอเอ็มเอฟจัดหามาให้ประเทศสมาชิกจะกำหนดเป็นสัดส่วนกับโควตาของประเทศนั้น ประเทศผู้กู้จะนำเงินดังกล่าวไปฝากไว้ที่ธนาคารกลางของประเทศตน เพื่อเสริมทุนสำรองระหว่างประเทศ และใช้สนับสนุนดุลการชำระเงินเป็นการทั่วไป เงินกู้ให้ยืมของไอเอ็มเอฟจึงแตกต่างจากเงินกู้ขององค์กรเพื่อการพัฒนา เพราะไม่ได้มีไว้เพื่อให้ความช่วยเหลือโครงการใดหรือกิจกรรมใดโดยเฉพาะเจาะจง

- ไอเอ็มเอฟให้กู้ยืมเงินโดยมีเงื่อนไขทางด้านนโยบาย กล่าวคือ ประเทศผู้กู้ยืมต้องดำเนินนโยบายแก้ไขปัญหาดุลการชำระเงิน ไอเอ็มเอฟกำหนดเงื่อนไขด้านนโยบายไว้เนืองนิจเงินกู้เพื่อให้แน่ใจว่าประเทศผู้กู้จะไม่กู้ยืมเงินจากไอเอ็มเอฟเพียงเพราะต้องการผิดผ่อนการดำเนินมาตรการที่ทำได้ยาก และสะสมหนี้ต่อไปเรื่อย ๆ แต่ประเทศนั้นต้องสามารถเสริมสร้างเศรษฐกิจของตนให้มั่นคง และสามารถจ่ายคืนเงินกู้ดังกล่าวได้ ประเทศผู้กู้และไอเอ็มเอฟต้องทำข้อตกลงกันเกี่ยวกับการดำเนินนโยบายเศรษฐกิจที่จำเป็น

โครงการเงินกู้ที่สำคัญของไอเอ็มเอฟ

โครงการเงินกู้สำรอง (Stand-By Arrangements หรือ SBA) เป็นโครงการเงินกู้หลักของ ไอเอ็มเอฟ โครงการนี้สร้างความมั่นใจให้แก่ประเทศสมาชิกว่าจะสามารถกู้ยืมได้ตามจำนวน ที่ระบุ ภายในระยะเวลาประมาณ 12-18 เดือนโดยปกติ เพื่อแก้ปัญหาดุลการชำระเงินระยะสั้น

โครงการเงินกู้ระยะปานกลาง (Extended Fund Facility หรือ EFF) การให้กู้ยืมของ ไอเอ็มเอฟภายใต้โครงการนี้สร้างความมั่นใจให้แก่ประเทศสมาชิกว่าจะสามารถกู้ยืมได้ตาม จำนวนที่ระบุ ภายในระยะเวลาสามถึงสี่ปีโดยปกติ เพื่อช่วยเหลือประเทศสมาชิกในการรับมือ กับปัญหาโครงสร้างทางเศรษฐกิจอันเป็นสาเหตุที่ทำให้ดุลการชำระเงินอ่อนแอ

โครงการเงินกู้ยืมเพื่อลดความยากจนและกระตุ้นการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ (Poverty Reduction and Growth Facility หรือ PRGF) (ซึ่งนำมาใช้แทนโครงการเงินกู้เพื่อปรับปรุง โครงสร้างเพิ่มเติม (Enhanced Structural Adjustment Facility หรือ ESAF) ในเดือน พฤศจิกายน 2542) เป็นโครงการเงินกู้ดอกเบี้ยต่ำ มีขึ้นเพื่อช่วยเหลือประเทศสมาชิกที่ยากจน ที่สุด ที่ประสบปัญหาดุลการชำระเงินเรื้อรัง (ดูหน้า 46 แนวทางใหม่ในการลดความยากจน) ดอกเบี้ยที่ประเทศผู้กู้ต้องจ่ายได้รับการอุดหนุนจากกำไรที่ได้จากการขายทองคำในอดีตของ ไอเอ็มเอฟ รวมทั้งเงินกู้และเงินให้เปล่าที่ได้รับสมาชิกเพื่อการนี้โดยเฉพาะ

โครงการเงินกู้เพื่อสมทบทุนสำรอง (Supplemental Reserve Facility หรือ SRF) เป็นการให้ ความช่วยเหลือทางการเงินระยะสั้นเพิ่มเติมแก่ประเทศสมาชิกที่ประสบปัญหาดุลการชำระเงิน รุนแรงอันเนื่องมาจากการไหลออกของเงินทุนเพราะตลาดสูญเสียความเชื่อมั่นอย่างฉับพลัน อัตราดอกเบี้ยเงินกู้ของโครงการนี้สูงกว่าอัตราดอกเบี้ยปกติของไอเอ็มเอฟ

วงเงินกู้ฉุกเฉิน (Contingent Credit Lines หรือ CCL) เป็นวงเงินกู้ระยะสั้นที่เปิดไว้เพื่อกรณี ฉุกเฉิน จะมีการถอนใช้ก็ต่อเมื่อประสบสภาวะที่ตลาดสูญเสียความเชื่อมั่นอย่างฉับพลัน อันเนื่อง มาจากการแพร่ขยายของวิกฤตการณ์ที่เกิดขึ้นในประเทศอื่น ประเทศที่จะขอเปิดวงเงินนี้ได้ต้องมี คุณสมบัติตามเกณฑ์ โดยเฉพาะมีการดำเนินนโยบายเศรษฐกิจที่เหมาะสม โครงการวงเงินกู้ ฉุกเฉินนี้มีกำหนดสิ้นสุดในเดือนพฤศจิกายน 2546 เว้นแต่คณะกรรมการบริหารจะมีมติเป็นอย่างอื่น

การให้ความช่วยเหลือฉุกเฉิน (Emergency Assistance) เริ่มนำมาใช้ในปี 2505 เพื่อช่วยเหลือ ประเทศสมาชิกในการแก้ไขปัญหาดุลการชำระเงินที่เกิดขึ้นจากภัยธรรมชาติอย่างฉับพลันและเกิน การคาดการณ์ในปี 2538 รูปแบบการให้ความช่วยเหลือประเภทนี้ได้มีการขยายขอบเขตให้ ครอบคลุมสถานการณ์กว้างขึ้น โดยคลุมถึงปัญหาดุลการชำระเงินที่มีสาเหตุจากความขัดแย้ง ทางทหารซึ่งกระทบต่อศักยภาพของสถาบันและการบริหารประเทศ

นอกจากเงื่อนไขการดำเนินนโยบายแล้ว ไอเอ็มเอฟยังทยอยให้เงินกู้เป็นงวด ๆ โดยพิจารณา อนุมัติเงินกู้แต่ละงวด เมื่อประเทศผู้กู้ดำเนินการได้ตามข้อผูกพันภายในระยะเวลาที่ กำหนดไว้ ในระหว่างปี 2543 - 2544 ไอเอ็มเอฟพิจารณาลดเงื่อนไขการดำเนินนโยบายลง โดยมุ่งเน้นเฉพาะนโยบายเศรษฐกิจมหภาคและภาคธุรกิจการเงินมากขึ้น ก้าวก้าวการตัดสินใจเชิงนโยบายของประเทศผู้กู้ที่น้อยลง ทำให้ประเทศผู้กู้รู้สึกเป็นเจ้าของโครงการการดำเนิน นโยบายมากขึ้น ซึ่งช่วยให้โครงการนั้นมีประสิทธิผลมากขึ้น

- การให้กู้ยืมของไอเอ็มเอฟเป็นการให้กู้ยืมชั่วคราว ระยะเวลาการเบิกจ่ายเงินกู้จะแตกต่างกันไปขึ้นอยู่กับประเภทของโครงการเงินกู้ โดยอาจจะสั้นเพียงหกเดือนหรือยาวนานถึงสี่ปีก็ได้ ส่วนระยะเวลาการจ่ายคืนนั้นอยู่ระหว่าง 3 -5 ปีสำหรับเงินกู้ระยะสั้น (ภายใต้โครงการเงินกู้ Stand-By) หรือ 4 -10 ปีสำหรับเงินกู้ระยะปานกลาง (ภายใต้โครงการเงินกู้ EFF) เมื่อเดือนพฤศจิกายน 2543 คณะกรรมการบริหารมีมติให้ลดระยะเวลาการจ่ายคืนเงินกู้ให้สั้นลง กล่าวคือ ประเทศผู้กู้จะต้องชำระคืนเงินกู้ก่อนกำหนด เว้นแต่จะได้รับการยกเว้นหากมีความจำเป็น ตามมติใหม่นี้ ระยะเวลาที่คาดว่าประเทศผู้กู้จะชำระคืนล่วงหน้าคือ 2-4 ปี สำหรับโครงการเงินกู้สำรองและ 4-7 ปี สำหรับโครงการเงินกู้ระยะปานกลาง ส่วนโครงการเงินกู้เงื่อนไขผ่อนปรนสำหรับประเทศที่มีรายได้ต่ำ หรือ PRGF มีระยะเวลาการชำระคืน 10 ปี จึงมีช่วงระยะเวลาปลอดหนี้ที่ไม่ต้องจ่ายคืนเงินต้นนานถึง 5 ปี

- ไอเอ็มเอฟคาดว่าประเทศผู้กู้จะให้ความสำคัญกับการชำระคืนเงินกู้ ประเทศผู้กู้ต้องชำระคืนเงินกู้แก่ไอเอ็มเอฟตามกำหนดเวลา เพื่อให้ไอเอ็มเอฟจะได้มีเงินทุนให้กู้ยืมแก่ประเทศอื่นที่ต้องการความช่วยเหลือทางการเงินเพื่อแก้ไขปัญหาดุลการชำระเงิน ไอเอ็มเอฟมีกระบวนการป้องกันไม่ให้อยอดหนี้ค้างชำระเพิ่มขึ้นหรือมีการค้างชำระเงินกู้และดอกเบี้ยเงินกู้สูงขึ้น อย่างไรก็ตาม ปัจจัยสำคัญที่มีส่วนช่วยไม่ให้เกิดปัญหาดังกล่าวก็คือ การที่ประชาคมโลกยอมรับสถานะของไอเอ็มเอฟในฐานะเจ้าหน้าที่ที่ต้องได้รับชำระหนี้ก่อนเจ้าหน้าที่รายอื่น ๆ ซึ่งเป็นหลักประกันว่า

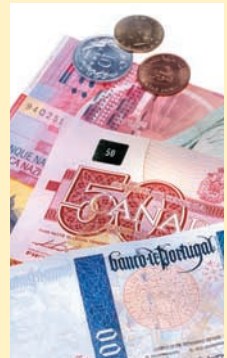
ไอเอ็มเอฟจะเป็นเจ้าหนี้รายแรก ๆ ที่ได้รับชำระเงินคืน ทั้ง ๆ ที่ไอเอ็มเอฟมักจะเป็นผู้ให้กู้รายสุดท้ายที่ให้แก่ประเทศที่มีปัญหาความไม่แน่นอนในการชำระคืนหนี้

- ทุกประเทศที่กู้ยืมเงินจากโครงการให้กู้ยืมแบบปกติของไอเอ็มเอฟคือเงินกู้แบบไม่มีเงื่อนไขผ่อนปรน (non-concessional lending windows) ยกเว้นประเทศกำลังพัฒนาที่มีรายได้น้อย จะต้องจ่ายอัตราดอกเบี้ยที่โยงกับอัตราตลาด (market-related) และจ่ายค่าธรรมเนียมบริการ บวกค่าธรรมเนียมพันธสัญญาที่ขอคืนได้เมื่อมีการเบิกจ่ายเงินกู้ (refundable commitment fee) ไอเอ็มเอฟอาจเรียกเก็บค่าธรรมเนียมพิเศษถ้าวงเงินกู้ยืมสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ทั้งนี้เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดการใช้เงินทุนของไอเอ็มเอฟมากเกินไป การเรียกเก็บเงินค่าธรรมเนียมพิเศษยังใช้กับการถอนเงินกู้ภายใต้โครงการเงินกู้เพื่อสมทบทุนสำรอง (Supplemental Reserve Facility) ด้วย ประเทศที่มีรายได้น้อยที่ขอกู้ยืมภายใต้โครงการให้กู้ยืมเพื่อลดความยากจนและกระตุ้นการขยายตัวทางเศรษฐกิจจ่ายอัตราดอกเบี้ยคงที่ที่เงื่อนไขผ่อนปรนในอัตราร้อยละ 0.5 ต่อปี

- เพื่อป้องกันความเสี่ยงจากการใช้ทรัพยากรของไอเอ็มเอฟโดยประเทศสมาชิก ไอเอ็มเอฟจึงเริ่มกำหนดให้มีการประเมินมาตรฐานการดำเนินงานของธนาคารกลางประเทศผู้กู้ในส่วนที่เกี่ยวกับการควบคุมภายใน การรายงานทางการเงิน และกลไกการตรวจสอบ ในเดือนมีนาคม 2543 พร้อมกันนั้น คณะกรรมการบริหารก็ได้มีมติขยายขอบเขตการใช้มาตรการลงโทษประเทศที่ถอนเงินกู้จากไอเอ็มเอฟโดยใช้ข้อมูลที่ไม่ถูกต้อง จากนั้น ไอเอ็มเอฟใช้มาตรการลงโทษดังกล่าวอย่างเป็นระบบมากขึ้น

- โดยส่วนใหญ่แล้ว เงินกู้ที่ไอเอ็มเอฟให้กู้ยืมแก่ประเทศหนึ่ง ๆ จะเป็นสัดส่วนน้อยมากเมื่อเทียบกับความต้องการเงินกู้ต่างประเทศทั้งหมดของประเทศนั้น แต่เนื่องจากการอนุมัติให้กู้ยืมของไอเอ็มเอฟเป็นสัญญาณที่แสดงว่านโยบายทางเศรษฐกิจของประเทศนั้น ๆ ดำเนินไปในทิศทางที่ถูกต้อง จึงเป็นเครื่องสร้างความมั่นใจให้แก่นักลงทุนและสถาบันการเงินอื่น ๆ และช่วยกระตุ้นให้นักลงทุนและสถาบันการเงินเหล่านี้ปล่อยกู้เพิ่มเติมให้แก่ประเทศนั้น ดังนั้น ความช่วยเหลือทางการเงินของไอเอ็มเอฟจึงทำหน้าที่เสมือนเป็นตัวเร่งปฏิกิริยา กระตุ้นให้แหล่งเงินทุนอื่น ๆ ปล่อยกู้ตามบทบาทดังกล่าวของไอเอ็มเอฟอาศัยความเชื่อมั่นที่ผู้ให้กู้รายอื่นมีต่อการปฏิบัติงานของไอเอ็มเอฟ โดยเฉพาะอย่างยิ่งความน่าเชื่อถือของเงื่อนไขด้านนโยบายที่เป็นเงื่อนไขการให้กู้ยืมของไอเอ็มเอฟนั่นเอง

การที่ไอเอ็มเอฟรับรองนโยบายของประเทศหนึ่งยอมเป็นการสร้างความเชื่อมั่นให้แก่บรรดานักลงทุนและให้ประเทศนั้นกู้เงินเพิ่มเติมได้ง่ายขึ้น

เหตุการณ์สำคัญเกี่ยวกับวิวัฒนาการ

พ.ศ. 2495

ปี 2495 เป็นปีที่เริ่มมี**โครงการเงินกู้สำรอง** (Stand-By Arrangements) โดยประเทศเบลเยียมเป็นประเทศแรกที่ขอกู้เงินจากไอเอ็มเอฟเป็นจำนวน 50 ล้านดอลลาร์ สรอ. เพื่อเสริมทุนสำรองระหว่างประเทศ คำว่า “เงินกู้สำรอง” (stand-by) หมายถึง สมาชิกมีสิทธิเบิกถอนเงินในจำนวนที่ได้รับอนุมัติ ถ้าจำเป็น ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับการดำเนินนโยบายตามเงื่อนไขที่กำหนด เท่าที่ผ่านมา สมาชิกส่วนใหญ่มักจะถอนเงินดังกล่าว

พ.ศ. 2506

ในปี 2506 ไอเอ็มเอฟได้จัดตั้ง**โครงการเงินกู้เพื่อชดเชยรายได้จากการส่งออกตกต่ำ** (Compensatory Financing Facility) เพื่อช่วยเหลือประเทศผู้ผลิตสินค้าโภคภัณฑ์ที่พื้นฐานที่เผชิญปัญหารายได้จากการส่งออกตกต่ำชั่วคราวซึ่งอาจเป็นผลจากราคาสินค้าตกต่ำ ในปี 2524 ไอเอ็มเอฟขยายขอบเขตความช่วยเหลือภายใต้โครงการนี้ให้ครอบคลุมถึงประเทศที่ประสบปัญหาต้นทุนการนำเข้าธัญพืชสูงขึ้น

ทศวรรษ 1970 (2513)

เมื่อเกิดวิกฤตการณ์พลังงานในช่วงทศวรรษ 1970 ราคาน้ำมันเพิ่มสูงขึ้นถึง 4 เท่า ไอเอ็มเอฟให้ความช่วยเหลือประเทศผู้ส่งออกน้ำมันโดยนำเงินตราต่างประเทศส่วนที่เกินดุลของประเทศผู้ส่งออกน้ำมันเหล่านั้นมาหมุนเวียนผ่านโครงการกองทุน**น้ำมัน** (Oil Facility) ดังนั้นในช่วงปี 2517 ถึงปี 2519 ไอเอ็มเอฟทำการกู้ยืมเงินจากประเทศผู้ส่งออกน้ำมันและประเทศที่มีดุลการชำระเงินระหว่างประเทศเข้มแข็ง และปล่อยกู้แก่ประเทศผู้นำเข้าน้ำมันเพื่อช่วยลดยอดการขาดดุลการชำระเงินจากการนำเข้าน้ำมัน

การของโครงการเงินกู้ไอเอ็มเอฟ

พ.ศ. 2517

ในปี 2517 ไอเอ็มเอฟจัดตั้งโครงการเงินกู้ระยะปานกลาง (Extended Fund Facility หรือ EFF) ขึ้น เพื่อให้ความช่วยเหลือแก่ประเทศสมาชิกที่ประสบปัญหาดุลการชำระเงินอันเนื่องมาจากความอ่อนแอทางโครงสร้างของระบบเศรษฐกิจ และจำเป็นต้องปฏิรูปโครงสร้างโดยใช้เวลานาน โครงการเงินกู้ที่นี้ปกติมีระยะเวลาเงินกู้สามปี ซึ่งอาจต่อออกไปเป็นสี่ปีได้ ไอเอ็มเอฟอนุมัติเงินกู้ EFF ครั้งแรกให้ประเทศเคนยา ในปี 2518

ทศวรรษ 1980 (2523)

ในช่วงทศวรรษ 1980 ไอเอ็มเอฟมีบทบาทสำคัญในการช่วยแก้ไขปัญหาวิกฤตการณ์หนึ่งของกลุ่มประเทศละตินอเมริกา โดยร่วมมือกับรัฐบาลของประเทศสมาชิก และธนาคารระหว่างประเทศ ไอเอ็มเอฟช่วยเหลือประเทศลูกหนี้กำหนดมาตรการสร้างเสถียรภาพระยะปานกลาง ปล่อยเงินกู้จำนวนมากจากทรัพยากรของไอเอ็มเอฟเองและจัดให้มีเงินปล่อยกู้ร่วมจากรัฐบาลประเทศเจ้าหนี้ ธนาคารพาณิชย์และองค์กรระหว่างประเทศอื่น

พ.ศ. 2532

ตั้งแต่ปี 2532 เป็นต้นมา ไอเอ็มเอฟให้ความช่วยเหลือแก่ประเทศในยุโรปกลางและยุโรปตะวันออก กลุ่มประเทศในแถบทะเลบอลติก รัสเซีย และประเทศอื่น ๆ ที่เคยอยู่ในสหภาพโซเวียต ในการปฏิรูประบบเศรษฐกิจจากระบบวางแผนจากส่วนกลางเป็นระบบเศรษฐกิจตามกลไกตลาด ไอเอ็มเอฟร่วมมือกับประเทศเหล่านี้ในการสร้างเสถียรภาพและปรับโครงสร้างเศรษฐกิจของประเทศ เช่น วางกรอบกฎหมายทางกฎหมายและการดำเนินงานของสถาบันในระบบตลาด ไอเอ็มเอฟยังได้จัดตั้งโครงการเงินกู้เพื่อปรับเปลี่ยนระบบ (Systemic Transformation Facility) ขึ้นในปี 2536 เพื่อให้ความสนับสนุนทางการเงินเพิ่มเติมในระยะแรกของการปรับเปลี่ยนระบบโครงการนี้ได้ถูกยกเลิกไปในปี 2538

เหตุการณ์สำคัญในการให้กู้ยืม

พ.ศ. 2537-2538

ในปี 2537-2538 ประเทศเม็กซิโก ประสบวิกฤตการณ์ทางการเงินรุนแรง เมื่อตลาดสูญเสียความเชื่อมั่น เป็นผลให้เงินทุนไหลออกอย่างฉับพลันเป็นจำนวนมาก เม็กซิโกได้ดำเนินมาตรการปรับตัวและปฏิรูปที่จำเป็นซึ่งประสบความสำเร็จในที่สุด ไอเอ็มเอฟให้การสนับสนุนโครงการดังกล่าว โดยอนุมัติเงินกู้จำนวน 17,800 ล้านดอลลาร์ สรอ. ซึ่งถือว่ามากที่สุดในช่วงนั้น และวิกฤตการณ์ทางการเงินในเม็กซิโก ยังนำไปสู่การจัดตั้งโครงการภาคีความตกลงให้กู้ยืมแบบใหม่ (New Arrangements to Borrow หรือ NAB) เพื่อสร้างความมั่นใจว่าไอเอ็มเอฟมีเงินทุนเพียงพอสำหรับรองรับวิกฤตการณ์ที่รุนแรงในอนาคต

พ.ศ. 2539

ในปี 2539 ไอเอ็มเอฟและธนาคารโลกร่วมมือกันจัดตั้ง *โครงการความร่วมมือเพื่อประเทศยากจนที่มีหนี้สินสูง (Initiative for the Heavily Indebted Poor Countries)* หรือที่รู้จักกันในนาม **โครงการ HIPC** โดยมีจุดประสงค์ที่จะลดหนี้สินต่างประเทศของประเทศที่ยากจนที่สุดในโลกให้อยู่ในระดับที่สอดคล้องกับความสามารถในการชำระคืนของประเทศภายในเวลาที่ไม่นานมากนัก ในปี 2542 โครงการความร่วมมือดังกล่าวได้รับการปรับปรุงเพื่อเร่งให้ประเทศลูกหนี้สามารถปลดหนี้ได้รวดเร็วขึ้น ครอบคลุมหนี้มากขึ้นและลึกขึ้น ขณะเดียวกัน ไอเอ็มเอฟได้นำ **โครงการให้กู้ยืมเพื่อลดความยากจนและกระตุ้นการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ (Poverty Reduction and Growth Facility หรือ PRGF)** มาใช้แทนโครงการเงินกู้เพื่อปรับโครงสร้างเพิ่มเติม (Enhanced Structural Adjustment Facility หรือ ESAF) PRGF เป็นโครงการเงินกู้เงื่อนไขผ่อนปรน ซึ่งมีเป้าหมายในการลดความยากจนชัดเจนกว่า ESAF

พ.ศ. 2540-2541

เมื่อเกิดวิกฤตการณ์ทางการเงินในเอเชียขึ้นในช่วงปี 2540-2541 ไอเอ็มเอฟให้เงินกู้จำนวนมากแก่ประเทศอินโดนีเซีย เกาหลี และไทย รวมกันแล้วเกินกว่า 36,000 ล้านดอลลาร์ สรอ. เพื่อสนับสนุนการดำเนินนโยบายสร้างเสถียรภาพทางเศรษฐกิจและปฏิรูปโครงสร้าง ไอเอ็มเอฟยังได้จัดตั้งโครงการเงินกู้เพื่อสมทบทุนสำรอง (Supplemental Reserve Facility หรือ SRF) ขึ้นในปี 2540 เพื่อช่วยเหลือประเทศสมาชิกในการแก้ไขปัญหาการขาดแคลนเงินทุนระยะสั้น อันเนื่องมาจากการที่ตลาดสูญเสียความมั่นใจอย่างฉับพลัน จนเป็นผลให้เงินทุนไหลออก

พ.ศ. 2542

ไอเอ็มเอฟจัดตั้งวงเงินกู้ฉุกเฉิน (Contingent Credit Lines หรือ CCL) เพื่อเป็นกลไกป้องกันการเกิดวิกฤต (ดูกรอบที่ 4) CCL เป็นเกราะป้องกันการแพร่ขยายของวิกฤตการณ์ทางการเงิน ที่ ไอเอ็มเอฟเปิดให้ประเทศที่ดำเนินนโยบายทางเศรษฐกิจเหมาะสมมาขอใช้ได้

พ.ศ. 2543

เมื่อเดือนพฤศจิกายน 2543 คณะกรรมการบริหารของไอเอ็มเอฟสรุปการพิจารณาทบทวนโครงการให้เงินกู้รูปแบบต่างๆ ของไอเอ็มเอฟเพื่อประเมินว่าแนวทางการให้ความช่วยเหลือทางการเงินแก่ประเทศสมาชิกควรได้รับการปรับปรุงหรือไม่อย่างไร จากการประชุมในครั้งนั้น คณะกรรมการบริหารมีมติให้ยกเลิกโครงการเงินกู้ 4 โครงการ และปรับปรุงโครงการเงินกู้ที่เหลืออยู่ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ทั้งนี้ เพื่อให้ไอเอ็มเอฟมีเงินทุนเพียงพอที่จะให้การสนับสนุนแก่ประเทศสมาชิกในการป้องกันและแก้ไขวิกฤตการณ์ และเพื่อสร้างความมั่นใจว่าทรัพย์สินของไอเอ็มเอฟจะถูกนำไปใช้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

การให้ความช่วยเหลือทางวิชาการและการฝึกอบรม

ไอเอ็มเอฟอาจจะเป็นที่รู้จักกันดีในด้านการให้คำแนะนำเชิงนโยบายและการกู้ยืมเงินโดยมีเงื่อนไขการดำเนินนโยบายแก่ประเทศที่ประสบ

วิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจ แต่ภารกิจหลักอีกด้านหนึ่ง คือ การถ่ายทอดความรู้ ความเชี่ยวชาญให้แก่ประเทศสมาชิกอย่างสม่ำเสมอ โดยให้ความช่วยเหลือทางวิชาการและจัดฝึกอบรมในสาขาที่ไอเอ็มเอฟมีความเชี่ยวชาญ เช่น การธนาคารกลาง นโยบายการเงินและอัตราแลกเปลี่ยน นโยบายภาษีและการบริหารภาษี ตลอดจนการจัดทำข้อมูลสถิติทางการ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างเสริมความสามารถในการตัดสินใจและการดำเนินนโยบายทางเศรษฐกิจของประเทศสมาชิก รวมทั้งเสริมสร้างทักษะให้แก่บุคลากรของสถาบันที่รับผิดชอบงานเหล่านั้น เช่น กระทรวงการคลัง และธนาคารกลาง การให้ความช่วยเหลือทางวิชาการเป็นภารกิจที่ช่วยเสริมงานในด้านการให้คำแนะนำและให้ความช่วยเหลือทางการเงินของไอเอ็มเอฟ โดยมีค่าใช้จ่ายประมาณร้อยละ 20 ของค่าใช้จ่ายในการบริหารทั้งหมด

การให้การช่วยเหลือทางวิชาการ ช่วยเสริมงานด้านการให้คำ แนะนำและให้ความช่วยเหลือ ทางการเงินของไอเอ็มเอฟ

ไอเอ็มเอฟเริ่มให้ความช่วยเหลือทางวิชาการตั้งแต่กลางทศวรรษ 1960 (2503) ซึ่งเป็นช่วงที่หลายประเทศเพิ่งแยกตัวเป็นอิสระและต้องการความช่วยเหลือในการจัดตั้งธนาคารกลางและกระทรวงการคลัง การให้ความช่วยเหลือทางวิชาการของไอเอ็มเอฟเพิ่มขึ้นอีกระลอกหนึ่งช่วงต้นทศวรรษ 1990 (2533) เมื่อ

ประเทศในยุโรปกลางและยุโรปตะวันออก รวมทั้งประเทศที่เคยอยู่ในสหภาพโซเวียต เริ่มปฏิรูประบบเศรษฐกิจจากระบบแบบวางแผนจากส่วนกลางไปเป็นระบบเศรษฐกิจตามกลไกตลาด และเมื่อไม่นานมานี้ ไอเอ็มเอฟเพิ่มการให้ความช่วยเหลือทางวิชาการ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของความพยายามที่จะเสริมสร้างความมั่นคงของระบบการเงินระหว่างประเทศที่สำคัญ ไอเอ็มเอฟให้ความช่วยเหลือประเทศสมาชิก ในการเสริมสร้างระบบการเงิน ปรับปรุงการรวบรวมและเผยแพร่ข้อมูลทางเศรษฐกิจและการเงิน เสริมความแข็งแกร่งของระบบภาษีและกฎหมายของประเทศรวมทั้งปรับปรุงกฎข้อบังคับและการกำกับดูแลธนาคาร นอกจากนี้ไอเอ็มเอฟยังให้ความช่วยเหลือแก่ประเทศที่เพิ่งฟื้นตัวจากภาวะสงครามหรือเหตุการณ์จลาจลรุนแรง โดยให้คำแนะนำในการจัดตั้งและดำเนินงานหน่วยงานภาครัฐ

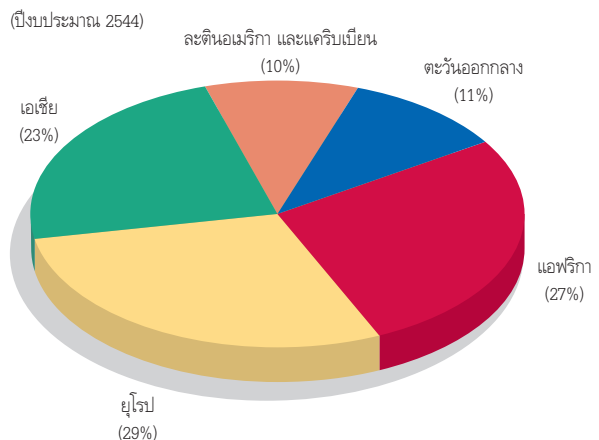

ไอเอ็มเอฟให้ความช่วยเหลือทางวิชาการและการฝึกอบรมในสาขาที่สำคัญ 4 สาขาคือ

- การเสริมสร้างความแข็งแกร่งของภาคการเงินและสถาบันการเงิน โดยให้คำแนะนำทางด้านกฎเกณฑ์ การกำกับดูแล และการปฏิรูประบบการธนาคาร การบริหารและการดำเนินธุรกรรมเงินตราต่างประเทศ ระบบชำระเงินและชำระบัญชี ตลอดจนโครงสร้างและการพัฒนาธนาคารกลาง
- การดำเนินนโยบายการคลังและการบริหารการคลังที่เหมาะสม โดยให้คำแนะนำเกี่ยวกับนโยบายและการบริหารภาษีและศุลกากร การจัดหางบประมาณ การบริหารการใช้จ่าย การวางรูปแบบระบบประกันสังคมและการบริหารหนี้สินในประเทศและหนี้สินต่างประเทศ
- การรวบรวม จัดการ และเผยแพร่ข้อมูลทางสถิติ และการปรับปรุงคุณภาพของข้อมูล และ
- การร่างและทบทวนกฎหมายด้านเศรษฐกิจและการเงิน

ไอเอ็มเอฟมีหลักสูตรฝึกอบรมสำหรับเจ้าหน้าที่รัฐบาลและเจ้าหน้าที่ธนาคารกลาง โดยจัดขึ้นที่สำนักงานใหญ่ของไอเอ็มเอฟในกรุงวอชิงตัน ดี ซี และที่ศูนย์ฝึกอบรมประจำภูมิภาคในกรุงอาบีจาน กรุงบราซิเลีย กรุงสิงคโปร์ และกรุงเวียнна นอกจากนี้ ไอเอ็มเอฟยังให้ความช่วยเหลือทางวิชาการในประเทศสมาชิกเองระหว่างการเดินทางไปเยือนประเทศนั้น ๆ โดยอาจจ้างที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญภายนอกเข้าร่วมด้วย ทั้งนี้ ไอเอ็มเอฟ ได้รับความสนับสนุนทางการเงินเพิ่มเติมเพื่อให้ความช่วยเหลือทางวิชาการและการฝึกอบรมจากรัฐบาลของประเทศต่าง ๆ เช่น ญี่ปุ่นและสวีเดน รวมถึงองค์กรระหว่างประเทศ เช่น สหภาพยุโรป องค์กรเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา โครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ และ ธนาคารโลก

ความช่วยเหลือทางวิชาการของไอเอ็มเอฟแบ่งตามภูมิภาค

การเสริมสร้างเสถียรภาพของระบบการเงิน

โ

โลกาภิวัตน์ก่อให้เกิดปัญหาใหม่ ๆ สำหรับไอเอ็มเอฟ ปัญหาสำคัญที่สุดและยากที่สุดสองข้อก็คือ ทำอย่างไรจึงจะเสริมสร้างความมั่นคงของระบบการเงินโลก เพื่อลดโอกาสที่จะเกิดวิกฤตการณ์ทางการเงิน และเพิ่มความสามารถในการแก้ไขวิกฤตการณ์ที่เกิดขึ้น และทำอย่างไรจึงจะลดความยากจนในประเทศที่มีรายได้ต่ำได้เร็วกว่านี้ (ดูบทต่อไป)

โลกาภิวัตน์ก่อให้เกิดประโยชน์มากมายต่อประเทศและประชากรโลก การเชื่อมโยงเข้าเป็นส่วนหนึ่งของระบบเศรษฐกิจโลกเป็นปัจจัยที่สำคัญยิ่งในการยกระดับมาตรฐานการดำรงชีพให้ดีขึ้น แต่ในขณะเดียวกันโลกาภิวัตน์ก็เพิ่มความเสี่ยงต่อการเกิด

และสถาบันการเงินระหว่างประเทศ

วิกฤตการณ์ทางการเงินด้วยเช่นกัน เพราะทำให้ปริมาณเงินทุนระหว่างประเทศเพิ่มมากขึ้น และเคลื่อนย้ายรวดเร็วขึ้น ส่วนประเทศที่มีรายได้ต่ำซึ่งยังไม่ได้รับประโยชน์จากกระแสโลกาภิวัตน์อย่างเต็มที่ก็เสี่ยงต่อการถูกทอดทิ้งให้ล้าหลัง ขณะที่มาตรฐานความเป็นอยู่ในประเทศอื่น ๆ สูงขึ้นตามลำดับ

การเสริมสร้างความมั่นคงของระบบการเงินระดับโลก

วิกฤตการณ์ทางการเงินในตลาดเกิดใหม่ในช่วงกลางและปลายทศวรรษ 1990 (2533) เตือนให้ตระหนักถึงความเสี่ยงที่เกี่ยวข้องกับกระแสโลกาภิวัตน์ ไม่เว้นแม้แต่ประเทศที่ได้รับประโยชน์มหาศาลจากกระแสดังกล่าว และมีการบริหารจัดการที่เหมาะสม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ประเทศที่ได้รับผลกระทบจากวิกฤตการณ์ทางการเงินในเอเชียในช่วงปี 2540-2541 นั้น ล้วนแต่เคยได้รับประโยชน์มูลค่ามหาศาลเป็นเวลานานหลายทศวรรษจากการค้าระหว่างประเทศ การลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ และการเข้าถึงตลาดเงินระหว่างประเทศที่มีความเชื่อมโยงกันมากขึ้น วิกฤตการณ์ทางการเงินที่เกิดขึ้นไม่เพียงแต่แสดงให้เห็นถึงจุดอ่อนด้านนโยบายของประเทศที่เกิดวิกฤตการณ์เท่านั้น แต่ยังสะท้อนให้เห็นถึงข้อบกพร่องของระบบการเงินระหว่างประเทศอีกด้วยซึ่งทำให้ต้องมองย้อนถึงข้อเท็จจริงที่สำคัญสองประการคือ:

- นักลงทุนอาจถอนเงินลงทุนจำนวนมากออกได้อย่างรวดเร็ว เมื่อเล็งเห็นจุดอ่อนในการดำเนินนโยบายเศรษฐกิจในประเทศ เมื่อไรก็ตามที่นักลงทุนทั้งในและนอกประเทศสูญเสียความมั่นใจแล้ว เงินทุนไหลเข้าก็จะหยุดชะงัก ในขณะที่มีเงินทุนไหลออกสุทธิจำนวนมากจนเป็นเหตุให้เกิดวิกฤตการณ์ทางการเงินได้
- วิกฤตการณ์ที่เกิดขึ้นในประเทศใดประเทศหนึ่งหรือภูมิภาคใดภูมิภาคหนึ่งอาจแพร่ขยายไปสู่ระบบเศรษฐกิจของประเทศอื่น ๆ ได้อย่างรวดเร็ว

เพื่อลดความเสี่ยงในการเกิดวิกฤตการณ์ทางการเงินในอนาคต และเพื่อเร่งแก้ไขปัญหาวิกฤตการณ์ที่เกิดขึ้น ไอเอ็มเอฟจึงได้ร่วมมือกับรัฐบาลของประเทศสมาชิกองค์กรระหว่างประเทศอื่น ๆ และหน่วยงานที่ทำหน้าที่กำกับดูแลสถาบันการเงิน ตลอดจนภาคเอกชน ในการเสริมสร้างเสถียรภาพของระบบการเงินและสถาบันการเงินระหว่างประเทศ

การปฏิรูปที่ไอเอ็มเอฟกำลังดำเนินการอยู่ครอบคลุมด้านต่าง ๆ ดังนี้:

การสร้างเสถียรภาพของภาคสถาบันการเงิน

ความเสี่ยงต่อการเกิดวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจมีสาเหตุสำคัญประการหนึ่งมาจากความอ่อนแอของระบบสถาบันการเงิน โดยสถาบันการเงินในระบบอาจขาดสภาพคล่องหรืออยู่ในภาวะล้มละลาย หรือมีแนวโน้มที่จะประสบปัญหาดังกล่าว เพราะผลจากสถานการณ์แล้วร้ายที่กระทบ ในการเสริมสร้างระบบให้มั่นคงขึ้นนั้น ธนาคารและสถาบันการเงินอื่น ๆ อาจจำเป็นต้องปรับปรุงระบบการควบคุมภายใน ซึ่งรวมถึงการประเมินและบริหารความเสี่ยง ส่วนทางการก็อาจต้องปรับมาตรฐานการกำกับดูแลสถาบันการเงินและปฏิญาระเบียบข้อบังคับให้ได้มาตรฐานสากล

การรวมเข้าเป็นส่วนหนึ่งของเศรษฐกิจโลกคือส่วนสำคัญยิ่งของยุทธศาสตร์เพื่อยกระดับมาตรฐานความเป็นอยู่ของประชาชน

ในปี 2542 ไอเอ็มเอฟและธนาคารโลกเริ่มโครงการประเมินภาคธุรกิจการเงินของประเทศสมาชิกร่วมกัน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อชี้ให้เห็นถึงปัญหาที่เกิดขึ้นและที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคต เจ้าหน้าที่ของไอเอ็มเอฟและธนาคารโลกอยู่ในระหว่างการประเมินความมั่นคงของระบบการเงินของประเทศสมาชิกหลายประเทศและจะเสนอผลสรุปจากการประเมินดังกล่าวให้ประเทศนั้น ๆ ทราบเพื่อเป็น

แนวทางในการกำหนดมาตรการที่จำเป็น โครงการร่วมของไอเอ็มเอฟและธนาคารโลกนี้โดยปกติจะได้รับความช่วยเหลือจากผู้เชี่ยวชาญของธนาคารกลางและหน่วยงานที่ทำหน้าที่กำกับดูแลสถาบันการเงินด้วย

เจ้าหน้าที่ของไอเอ็มเอฟยังร่วมมือกับรัฐบาลของแต่ละประเทศ และสถาบันระหว่างประเทศอื่น ๆ เพื่อ

- ปรับปรุงกรอบกฎหมาย กฎระเบียบ และการกำกับดูแลธนาคารให้รัดกุมขึ้น
- ทบทวนกฎเกณฑ์การดำรงเงินทุนขั้นต่ำของธนาคารและสถาบันการเงินต่าง ๆ
- วางมาตรฐานการบัญชีระหว่างประเทศที่สำคัญ ๆ
- กำหนดใช้หลักการสำคัญว่าด้วยบรรษัทภิบาล

- หลีกเลี่ยงการใช้ระบบอัตราแลกเปลี่ยนคงที่ซึ่งเสี่ยงต่อการถูกโจมตีค่าเงิน และ
- เปิดเผยข้อมูลทางการเงินให้ตลาดทราบมากขึ้นโดยไม่ล่าช้า

นอกจากนี้ ไอเอ็มเอฟยังทำงานร่วมกับคณะกรรมการกำกับดูแลธนาคารแห่งบาเซล (Basel Committee on Banking Supervision) เพื่อปรับปรุงมาตรฐานด้านกฎระเบียบอีกด้วย

มาตรฐานที่เป็นที่ยอมรับในระดับสากลและหลักปฏิบัติที่ดี

แต่ละประเทศอาจเพิ่มความเชื่อมั่นของประชาคมโลกที่มีต่อนโยบายและแนวทางปฏิบัติของตนได้ โดยปฏิบัติตามมาตรฐานสากลและหลักปฏิบัติที่ดี บางประเทศอาจใช้มาตรฐานสากลและหลักปฏิบัติดังกล่าวเป็นแนวทางในการเสริมสร้างความมั่นคงของระบบของตน ไอเอ็มเอฟพยายามกำหนดและปรับปรุงมาตรฐานด้านต่าง ๆ ที่อยู่ในสาขาความรับผิดชอบ และในบางกรณีก็ร่วมมือกับองค์กรระหว่างประเทศอื่น ๆ เช่น ธนาคารเพื่อการชำระหนี้ระหว่างประเทศ (Bank for International Settlements หรือ BIS) และธนาคารโลก ทั้งนี้ รวมถึงมาตรฐานในการจัดทำสถิติ หลักปฏิบัติที่ดีด้านนโยบายการคลัง

ไอเอ็มเอฟทำงานร่วมกับรัฐบาลของประเทศสมาชิกเพื่อช่วยให้ประเทศเหล่านั้นสามารถปฏิบัติตามมาตรฐานสากลและหลักปฏิบัติที่ดีได้

ตลาดต้องมีข้อมูลที่
ทันสมัยและเชื่อถือ
ได้เพื่อการดำเนินงาน
อย่างมีประสิทธิภาพ

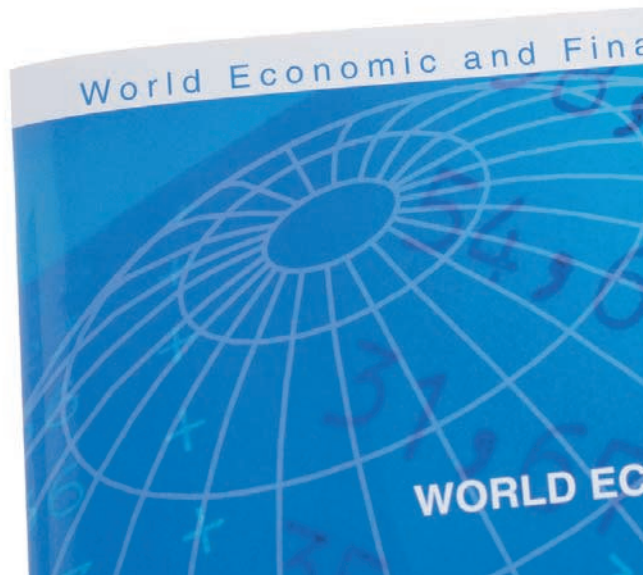
นโยบายการเงินและสถาบันการเงินระหว่างประเทศ รวมทั้งแนวทางในการเสริมสร้างความมั่นคงของภาคธุรกิจการเงิน เช่น การกำกับดูแลและกำหนดมาตรฐานกฎระเบียบควบคุมระบบการธนาคาร

บีไอเอส ธนาคารโลก และหน่วยงานที่ทำหน้าที่กำหนดมาตรฐานอื่น ๆ ช่วยเสริมการทำงานของไอเอ็มเอฟ ในการวางแนวทางที่เป็นมาตรฐานสากลด้านต่าง ๆ เช่น การบัญชีและการตรวจสอบบัญชี การล้มละลาย บรรษัทภิบาล ระเบียบข้อกำหนดของตลาดหลักทรัพย์ และระบบการชำระเงินและการหักบัญชี

เพื่อช่วยประเทศสมาชิกประเมินว่าเกณฑ์ปฏิบัติของตนสอดคล้องกับมาตรฐานสากลเพียงใด เจ้าหน้าที่ไอเอ็มเอฟร่วมกับรัฐบาลของประเทศสมาชิก ได้เริ่มทดลองจัดทำรายงานประเมินผลการปฏิบัติตามมาตรฐานและหลักปฏิบัติสากล ในปี 2542 โดยเน้นในสาขาที่เกี่ยวข้องกับงานของไอเอ็มเอฟโดยตรง ทั้งนี้ หลายประเทศได้เลือกที่จะจัดพิมพ์เผยแพร่รายงานเหล่านี้สู่สาธารณชน

การส่งเสริมการเปิดเผยและการเผยแพร่ข้อมูล

การจัดพิมพ์ข้อมูลที่ทันสมัยและเชื่อถือได้ซึ่งรวมถึงข้อมูลเกี่ยวกับนโยบายเศรษฐกิจและการเงิน แนวทางปฏิบัติและกระบวนการตัดสินใจของประเทศต่าง ๆ เป็นสิ่งจำเป็นที่ช่วยในการตัดสินใจของนักลงทุน และช่วยให้การดำเนินธุรกรรมของตลาดเป็นไปอย่างราบรื่นและมีประสิทธิภาพ ในปี 2539 หลังจากเกิดวิกฤตการณ์ในเม็กซิโก (ปี 2537-2538) ไอเอ็มเอฟได้ริเริ่มพัฒนามาตรฐานขั้นสูงในการเผยแพร่ข้อมูล

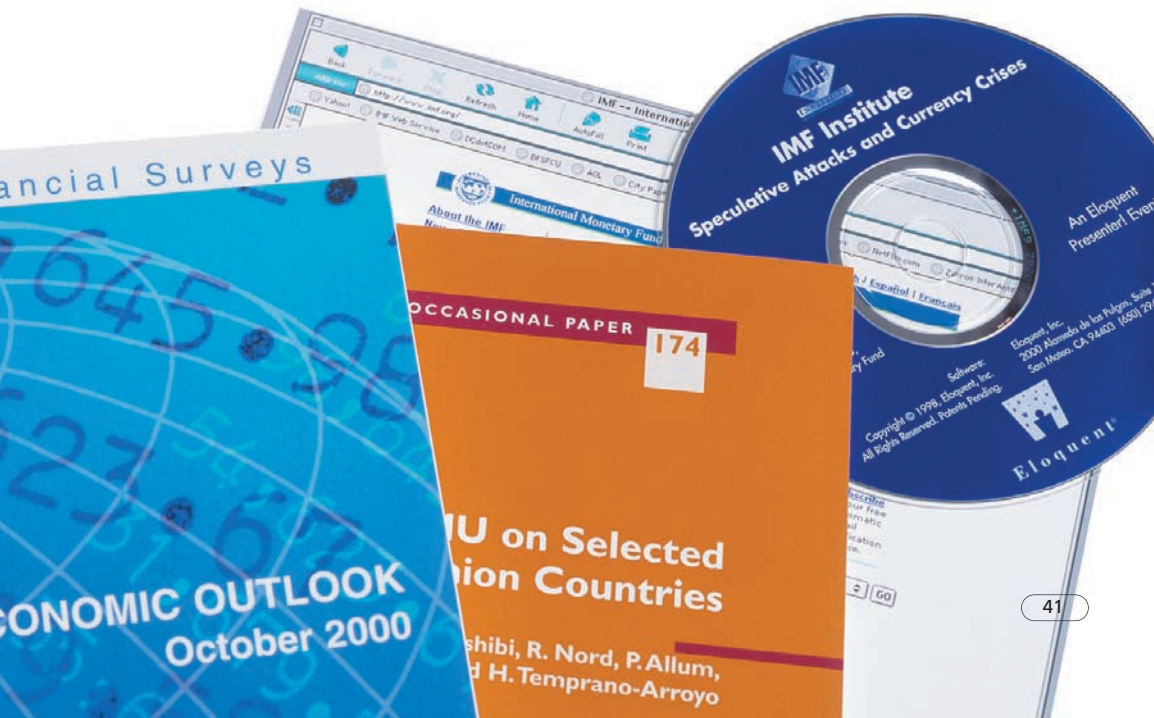

(Special Data Dissemination Standard หรือ SDDS) ขึ้นเพื่อให้ประเทศที่ระดมทุนหรือต้องการระดมทุนในตลาดเงินทุนระหว่างประเทศ ใช้เป็นแนวทางในการเผยแพร่ข้อมูลทางเศรษฐกิจและการเงินสู่สาธารณชน โดยประเทศที่เป็นสมาชิก SDDS ตกลงที่จะเผยแพร่ข้อมูลทางเศรษฐกิจและการเงินของตนอย่างละเอียด รวมทั้งข้อมูลเกี่ยวกับทุนสำรองระหว่างประเทศและหนี้สินต่างประเทศ ตามกำหนดเวลาที่ประกาศล่วงหน้า นอกจากนี้ ในปี 2540 ไอเอ็มเอฟยังได้จัดตั้งระบบเผยแพร่ข้อมูลทั่วไป (GDSD) เพื่อเป็นแนวทางในการเปิดเผยข้อมูลให้แก่ประเทศที่ยังไม่ได้เป็นสมาชิก SDDS และมีความประสงค์ที่จะปรับปรุงระบบข้อมูลทางสถิติของตน

ความโปร่งใสและความรับผิดชอบของไอเอ็มเอฟ

องค์ประกอบหลักของการปฏิรูประบบการเงินระหว่างประเทศก็คือ การปรับปรุงการเผยแพร่ข้อมูลให้แก่ตลาดและสาธารณชนทั่วไป ซึ่งถือเป็นแกนหลักของการปฏิรูปครั้งล่าสุดของไอเอ็มเอฟ ที่ยังคงดำเนินอยู่จนทุกวันนี้

ความโปร่งใสทั้งในส่วนของประเทศสมาชิกและของไอเอ็มเอฟ มีส่วนช่วยเสริมให้ภาวะเศรษฐกิจดีขึ้นในหลาย ๆ ด้าน การที่ประเทศสมาชิกเปิดเผยข้อมูลมากขึ้น ช่วยให้ประชาชนทั่วไปทำการวิเคราะห์นโยบายได้กว้างขวางขึ้นและถูกต้องขึ้น เพิ่มความน่าเชื่อถือของนโยบายและผู้กำหนดนโยบายนั้น ๆ ตลอดจนให้ข้อมูลแก่ตลาดการเงินเพื่อให้ตลาดดำเนินธุรกรรมได้อย่างเป็นระเบียบและมีประสิทธิภาพมากขึ้น การที่ไอเอ็มเอฟ

เปิดตนเองกว้างขึ้นและมีความชัดเจนด้านนโยบายมากขึ้น ทั้งนี้ นโยบายของไอเอ็มเอฟ
เองและนโยบายที่แนะนำให้ประเทศสมาชิกปฏิบัติ มีส่วนช่วยให้การอภิปรายเกี่ยวกับ
นโยบายขยายขอบเขตไปในวงกว้างขึ้น โดยมีข้อมูลที่ถูกต้องมากขึ้น และช่วยให้คนทั่วไป
เข้าใจเกี่ยวกับบทบาทและการดำเนินงานของไอเอ็มเอฟได้ดียิ่งขึ้น ในขณะที่เดียวกัน
การตรวจสอบและการอภิปรายของสาธารณชนก็ช่วยให้ไอเอ็มเอฟทำการวิเคราะห์
ได้ดีขึ้นด้วย

นับตั้งแต่ช่วงกลางทศวรรษ 1990 (2533) เป็นต้นมา ไอเอ็มเอฟได้จัดพิมพ์เผยแพร่
ข้อมูลเกี่ยวกับกิจกรรมและนโยบายทั้งของไอเอ็มเอฟและประเทศสมาชิกมากขึ้นเป็น
จำนวนมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งผ่านทางเว็บไซต์ ตัวอย่างเช่น
ในปี 2542-2543 มีการเผยแพร่ประกาศข้อมูลสาธารณะ
(Public Information Notices หรือ PINs) เกี่ยวกับข้อสรุป
ของการหารือตามพันธะข้อที่สี่แห่งข้อตกลงกับประเทศสมาชิก
เป็นจำนวนร้อยละ 80 ของจำนวนสมาชิกทั้งสิ้น ประกาศ
ดังกล่าวสรุปการอภิปรายของคณะกรรมการบริหาร และ

ไอเอ็มเอฟมีการจัดพิมพ์ เผยแพร่ข้อมูลเพิ่มขึ้น เป็นจำนวนมาก

ข้อมูลเบื้องหลังทางเศรษฐกิจ นอกจากนี้ มีการเผยแพร่หนังสือแสดงเจตจำนง (Letter of
Intent) ของรัฐบาลที่กู้ยืมเงินจากไอเอ็มเอฟ ประมาณร้อยละ 80 ของประเทศที่ทำการกู้
จากไอเอ็มเอฟทั้งหมด เมื่อเดือนเมษายน 2542 คณะกรรมการบริหารได้เริ่มทดลอง
เผยแพร่รายงานการหารือตามพันธะข้อที่สี่ที่เจ้าหน้าที่จัดทำ (Article IV staff reports)
ตามแต่ความสมัครใจของแต่ละประเทศ ปรากฏว่าภายในเวลา 18 เดือน มีประเทศ
สมาชิก 60 ประเทศ ที่ตกลงให้มีการเผยแพร่รายงานดังกล่าว ต่อมาในเดือนพฤศจิกายน
2543 ไอเอ็มเอฟจึงหันมาใช้นโยบายที่กำหนดให้มีการเผยแพร่รายงานการหารือตามพันธะ
ที่สี่แห่งข้อตกลง และเอกสารว่าด้วยการกู้ยืมเงินจากไอเอ็มเอฟโดยประเทศสมาชิก
(โดยประเทศที่เกี่ยวข้องในแต่ละกรณีจะต้องให้ความเห็นชอบ)

เมื่อไม่นานมานี้ ไอเอ็มเอฟ เริ่มนำผู้เชี่ยวชาญภายนอกทำการประเมินนโยบายและ
การดำเนินงานด้านต่าง ๆ ของไอเอ็มเอฟ ซึ่งมีผลทำให้ความรับผิดชอบของไอเอ็มเอฟต่อ
ประเทศสมาชิก และต่อสาธารณชนทั่ว ๆ ไปแข็งแกร่งขึ้น รายงานการประเมินจาก
ภายนอกซึ่งเสร็จเรียบร้อยแล้วได้รับการเผยแพร่แล้ว ได้แก่ รายงานเรื่องโครงการเงินกู้
เพื่อปรับโครงสร้างเพิ่มเติม (ซึ่งยกเลิกไปเมื่อปี 2542 โดยไอเอ็มเอฟนำโครงการให้กู้ยืม
เพื่อลดความยากจนและกระตุ้นการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจมาใช้แทน) รายงานเรื่องการ
สอดส่องดูแลเศรษฐกิจของประเทศสมาชิก และรายงานวิจัยทางเศรษฐกิจของไอเอ็มเอฟ
นอกจากนี้ ไอเอ็มเอฟได้ก่อตั้งสำนักงานอิสระเพื่อประเมินผล (Independent

Evaluation Office) ขึ้นในปี 2544 ด้วย ถึงแม้ว่าไอเอ็มเอฟจะเพิ่มความโปร่งใสในการทำงานของสถาบันมากขึ้น แต่คณะกรรมการบริหารก็เข้าใจดีถึงความจำเป็นในการรักษาบทบาทสำคัญของไอเอ็มเอฟในฐานะที่ปรึกษาที่ประเทศสมาชิกเชื่อใจว่าจะสามารถรักษาข้อมูลที่เป็นความลับของทางการได้

การเปิดโอกาสให้ภาคเอกชนได้มีส่วนช่วยป้องกันและแก้ไขวิกฤตการณ์

กระแสการเงินระหว่างประเทศส่วนใหญ่มาจากภาคเอกชน ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการช่วยป้องกันและแก้ไขวิกฤตการณ์ทางการเงิน ด้วยเหตุนี้ ไอเอ็มเอฟจึงได้ทำการปรับปรุงการประเมินความเสี่ยงและจัดให้มีการปรึกษาหารือระหว่างเจ้าหน้าที่ทางการของประเทศ และบรรดานักลงทุนภาคเอกชน อย่างใกล้ชิดและบ่อยครั้งขึ้น ทั้งนี้ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อป้องกันวิกฤตการณ์ และลดความผันผวนของกระแสการเงินของภาคเอกชน การปรึกษาหารือดังกล่าวยังส่งเสริมให้ภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้นในการแก้ไขวิกฤตการณ์โดยวิธีต่าง ๆ รวมถึงโดยการปรับโครงสร้างหนี้ภาคเอกชน

ทั้งเจ้าหน้าที่และลูกหนี้ต่างก็ได้รับผลประโยชน์จากการพบปะหารือดังกล่าว นอกจากนี้ การที่ภาคเอกชนมีส่วนร่วมในการป้องกันและแก้ไขวิกฤตการณ์ยังอาจมีผลดีในการช่วยจำกัดพฤติกรรมกรรมการลงทุนที่มีความเสี่ยงสูงโดยไม่คำนึงถึงหลักเกณฑ์การลงทุนเท่าที่ควร เพราะมันไม่ว่าหากเกิดปัญหาขึ้น ทางกรรวมทั้งไอเอ็มเอฟจะยื่นมือเข้ามาให้ความช่วยเหลือและจำกัดขอบเขตความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นได้ (moral hazard)

ไอเอ็มเอฟจัดตั้งฝ่าย
ตลาดทุนระหว่างประเทศ
(International Capital
Markets Department)
ขึ้นในปี 2544 เพื่อติดตาม
พัฒนาการในตลาดทุน

**การปรับปรุงด้าน
การประเมินความเสี่ยง
และการหารือกัน
ระหว่างลูกหนี้และ
เจ้าหนี้ สามารถช่วย
ป้องกันการเกิด
วิกฤตการณ์ได้**

ไอเอ็มเอฟเองก็พยายามพบปะหารือกับผู้ดำเนินธุรกรรมในตลาดเงินและตลาดทุนมากขึ้น เช่น โดยการจัดตั้งกลุ่มที่ปรึกษาตลาดทุน (Capital Markets Consultative Group) ซึ่งมีการประชุมครั้งแรกเมื่อเดือนกันยายน 2543 กลุ่มดังกล่าวมีเวทีอภิปรายเป็นประจำระหว่างผู้ดำเนินธุรกรรมในตลาดทุนระหว่างประเทศกับฝ่ายบริหารและเจ้าหน้าที่อาวุโสของไอเอ็มเอฟในเรื่องที่สนใจร่วมกัน เช่น ความเคลื่อนไหวทางเศรษฐกิจและตลาดการเงินโลก และมาตรการเสริมสร้างความมั่นคงของระบบการเงินโลก ทั้งนี้ กลุ่มที่ปรึกษาตลาดทุนจะไม่มีภารกิจหรือในเรื่องที่เป็นความลับของประเทศใดประเทศหนึ่งโดยเฉพาะ

เมื่อเกิดวิกฤตขึ้น โครงการส่วนใหญ่ที่ไอเอ็มเอฟให้การสนับสนุนน่าที่จะสามารถฟื้นฟูเสถียรภาพทางเศรษฐกิจได้ โดยที่โครงการนี้ประกอบด้วย ความสนับสนุนทางการเงินจากภาคทางการและการปรับปรุงด้านนโยบายของประเทศ ซึ่งมีผลดีในการฟื้นฟูความเชื่อมั่นจากภาคเอกชนให้กลับคืนมา แต่ในบางกรณี ก็อาจจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากเจ้าหนี้ภาคเอกชนในการปรับโครงสร้างหนี้ด้วย สมาชิกของไอเอ็มเอฟได้ตกลงร่วมกันที่จะดึงภาคเอกชนเข้ามาร่วมแก้ไขวิกฤตการณ์ที่เกิดขึ้น แต่หลักการเหล่านี้ยังจะต้องปรับปรุงต่อไปและจะต้องนำไปปรับใช้กับแต่ละประเทศเป็นกรณีไป

ความร่วมมือกับสถาบันอื่นๆ

ไอเอ็มเอฟดำเนินงานโดยอาศัยความร่วมมือกับธนาคารโลก ธนาคารเพื่อการพัฒนาในระดับภูมิภาค องค์การการค้าโลก หน่วยงานขององค์การสหประชาชาติ และองค์กรระหว่างประเทศอื่น ๆ สถาบันแต่ละแห่งเหล่านี้ต่างก็มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน และมีบทบาทในการช่วยเหลือเศรษฐกิจโลกแตกต่างกันไป ไอเอ็มเอฟและธนาคารโลกยังร่วมมือกันเป็นพิเศษในโครงการเพื่อลดความยากจน ทั้งนี้ เพราะธนาคารโลกมีความเชี่ยวชาญมากกว่าไอเอ็มเอฟในการช่วยเหลือประเทศสมาชิก ปรับปรุงนโยบายทางสังคม (ดูส่วนต่อไป)

นอกจากนี้ ไอเอ็มเอฟและธนาคารโลกยังทำงานร่วมกันอย่างใกล้ชิดในด้านอื่น ๆ อีก เช่น การประเมินภาคสถาบันการเงินของประเทศสมาชิก เพื่อชี้ให้เห็นถึงจุดอ่อนของระบบ เพื่อป้องกันการฟอกเงินและการให้ทุนเพื่อการก่อวินาศกรรม เพื่อพัฒนามาตรฐานและหลักปฏิบัติ และเพื่อปรับปรุงคุณภาพตลอดจนความพร้อมและความสมบูรณ์ของข้อมูลหนี้สินต่างประเทศ

ไอเอ็มเอฟและธนาคารโลก ทำงานร่วมกันเพื่อประเมิน ภาคสถาบันการเงินของ ประเทศสมาชิก

นอกจากนี้ ไอเอ็มเอฟยังเป็นสมาชิกของเวทีอภิปรายว่าด้วยเสถียรภาพทางการเงิน (Financial Stability Forum) ซึ่งประกอบด้วยเจ้าหน้าที่ระดับสูงของประเทศต่าง ๆ ที่รับผิดชอบด้านเสถียรภาพทางการเงินของศูนย์กลางการเงินระหว่างประเทศที่สำคัญ ๆ หน่วยงานระหว่างประเทศที่กำกับและตรวจสอบสถาบันการเงิน คณะผู้เชี่ยวชาญของธนาคารกลาง และสถาบันการเงินระหว่างประเทศ

ผู้อพยพยื่นเข้าแถวกันที่หน้าสำนักงานของสหประชาชาติในติมอร์ตะวันออก (Timor Leste) ไอเอ็มเอฟทำงานร่วมกับสหประชาชาติอย่างใกล้ชิดเพื่อฟื้นฟูเศรษฐกิจในติมอร์ตะวันออก และช่วยก่อตั้งสถาบันทางการเงิน

แนวทางใหม่ในการลดความยากจนของ

ไอเอ็มเอฟเป็นสถาบันการเงิน มิใช่สถาบันเพื่อการพัฒนา แต่ก็มีบทบาทสำคัญในการแก้ไขปัญหาความยากจนของประเทศสมาชิก ทั้งนี้ ก็เพราะไอเอ็มเอฟถือว่า

ปัจจัยสำคัญในการลดระดับความยากจนคือ การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่ยั่งยืนซึ่งจำเป็นต้องอาศัยนโยบายเศรษฐกิจมหภาคที่เหมาะสม นโยบายดังกล่าว คือ ภารกิจสำคัญของไอเอ็มเอฟ

นับเป็นเวลาหลายปีแล้วที่ไอเอ็มเอฟช่วยเหลือประเทศที่มีรายได้ต่ำดำเนินนโยบายเศรษฐกิจที่ส่งเสริมการเจริญเติบโตและยกระดับมาตรฐานความเป็นอยู่ โดยการให้ความช่วยเหลือทางวิชาการและการสนับสนุนทางการเงิน ในระหว่างปี 2529 ถึงปี 2542 ประเทศเหล่านี้จำนวน 56 ประเทศซึ่งมีประชากรรวมทั้งสิ้น 3,200 ล้านคน ได้ขอกู้ยืมเงินกู้ดอกเบี้ยต่ำภายใต้โครงการเงินกู้เพื่อปรับโครงสร้าง (Structural Adjustment Facility หรือ SAF) และโครงการเงินกู้เพื่อปรับโครงสร้างเพิ่มเติม (Enhanced Structural Adjustment Facility หรือ ESAF) ที่ตั้งขึ้นมาแทนในภายหลัง (ดูหน้า 27) เพื่อช่วยเหลือประเทศสมาชิกที่ยากจนที่สุดเร่งอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ และปรับปรุงดุลการชำระเงินได้อย่างยั่งยืน

ประเทศที่มีรายได้ต่ำ

โครงการให้กู้ยืมเหล่านี้มีส่วนช่วยในการพัฒนาประเทศที่มีรายได้ต่ำ แต่ถึงแม้ประเทศเหล่านี้จะได้รับความช่วยเหลือจากไอเอ็มเอฟและได้รับความช่วยเหลือแบบให้เปล่าจากประเทศอื่น ๆ เป็นจำนวนมาก หลายประเทศก็ยังไม่สามารถแก้ไขปัญหาค่าความยากจนได้อย่างยั่งยืน

ด้วยเหตุนี้ บรรดารัฐบาล องค์กรระหว่างประเทศ และสถาบันอื่น ๆ จึงได้หันมาตรวจสอบยุทธศาสตร์การพัฒนาและจัดการหนี้สินอย่างจริงจังในช่วงไม่กี่ปีมานี้ และต่างก็เห็นพ้องต้องกันว่าจำเป็นต้องดำเนินการเพิ่มขึ้นอีกมาก

ในการประชุมประจำปีระหว่างไอเอ็มเอฟและธนาคารโลกเมื่อปี 2542 บรรดารัฐมนตรีของประเทศสมาชิกได้ลงนามรับรองแนวทางใหม่ โดยตกลงกันให้แต่ละประเทศกำหนดยุทธศาสตร์การแก้ไขปัญหาความยากจนด้วยตนเอง เพื่อใช้เป็นปัจจัยหลักในการพิจารณาให้ความช่วยเหลือทางการเงินแบบมีเงื่อนไขผ่านปรนของไอเอ็มเอฟและธนาคารโลก ตลอดจนการปลดหนี้ ทั้งนี้ นับเป็นการสร้างแนวทางให้แต่ละประเทศมีส่วนร่วมในการวางนโยบายของตนเองมากขึ้น เทียบกับที่ผ่านมา

ยุทธศาสตร์การแก้ไขปัญหาความยากจนช่วยให้ประเทศต่าง ๆ “กำหนดทิศทาง” การพัฒนาประเทศด้วยตนเองได้ดีขึ้น

แนวทางใหม่: เน้นการช่วยเหลือประเทศยากจน

ยุทธศาสตร์การแก้ไขปัญหาความยากจนที่มีเป้าหมายชัดเจน จะสามารถรับประกันว่าความต้องการของคนยากคนจนจะได้รับความสำคัญสูงสุดในเวทีการอภิปรายสาธารณะ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เมื่อมีผู้เข้าร่วมอภิปรายอย่างกว้างขวาง รวมถึงองค์กรทางสังคมที่เกี่ยวข้อง ยุทธศาสตร์ดังกล่าวยังช่วยให้แต่ละประเทศ “กำหนดทิศทาง” การพัฒนาประเทศด้วยตนเองได้ดีขึ้น โดยมีวิสัยทัศน์ที่ชัดเจนเกี่ยวกับอนาคต และมีแผนการที่เป็นระบบ รากฐานของแนวทางใหม่นี้ก็คือ หลักการต่าง ๆ ที่กำหนดแนวทางการพัฒนายุทธศาสตร์การแก้ไขปัญหาความยากจน

หลักการดังกล่าว รวมถึง:

- แนวทางการพัฒนาที่ครอบคลุมทุก ๆ ด้าน และการมองปัญหาความยากจนในระดับกว้าง
- การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างรวดเร็ว ซึ่งจำเป็นอย่างยิ่งต่อการแก้ไขปัญหาความยากจนในระยะยาว และการเปิดให้คนจนเข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้น ซึ่งช่วยเพิ่มศักยภาพการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศนั้น ๆ
- การสร้าง “ความรู้สึกเป็นเจ้าของ” ในเป้าหมาย ยุทธศาสตร์ และแนวทางการพัฒนา และการแก้ไขปัญหาความยากจนของประเทศ
- การร่วมมือกันอย่างใกล้ชิดระหว่างองค์กรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนา
- การมุ่งเน้นให้บังเกิด “ผลลัพธ์” ที่ชัดเจน

แนวทางใหม่นี้อาจไม่บังเกิดผลให้เห็นได้ในระยะสั้น การปฏิรูปแนวคิดนี้จำเป็นต้องมีการเปลี่ยนแปลงในระดับสถาบัน เพื่อให้สถาบันแต่ละแห่งมีความรับผิดชอบต่อประชาชนทั้งหมด รวมถึงคนยากคนจน และจำเป็นต้องเพิ่มขีดความสามารถของประเทศให้สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนได้ดีขึ้น ดังนั้น แนวทางนี้จะบังเกิดผลได้ก็ต่อเมื่อรัฐบาลและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องต่างมุ่งมั่นที่จะดำเนินการอย่างต่อเนื่องไปในระยะยาว ประเทศที่ร่วมในแนวทางใหม่นี้จะวางแผนแม่บทในเอกสารว่าด้วยยุทธศาสตร์การแก้ไขปัญหาความยากจน (Poverty Reduction Strategy Paper หรือ PRSP) แผนแม่บทนี้จะเอื้ออำนวยให้ประชาคมโลก รวมทั้งไอเอ็มเอฟสามารถให้การสนับสนุนประเทศนั้น ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด

บทบาทของไอเอ็มเอฟและธนาคารโลก

ธนาคารโลกและไอเอ็มเอฟร่วมให้การสนับสนุนรัฐบาลในการจัดร่างแผนยุทธศาสตร์ของแต่ละประเทศ โดยที่มิได้ซับซ้อนว่า ยุทธศาสตร์นั้น ๆ ควรจะเป็นเช่นใด ทั้งนี้ผู้บริหารของธนาคารโลกและไอเอ็มเอฟตระหนักดีว่าจำเป็นต้องมีการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมองค์กรและทัศนคติของสถาบันทั้งสองและสถาบันในประเทศต่าง ๆ เหล่านี้ การเปลี่ยนแปลงนี้กำลังเกิดขึ้น ธนาคารโลกและไอเอ็มเอฟจะมั่นใจว่าได้ช่วยเหลือประเทศต่าง ๆ อย่างครอบคลุมและทันเวลา ก็โดยการติดต่อร่วมมือกับรัฐบาลกันตั้งแต่นั้น โดยเฉพาะให้ข้อมูลการวิเคราะห์ปัญหา

แต่ละสถาบันควรมุ่งในเรื่องที่ตนถนัด เจ้าหน้าที่ธนาคารโลกมีบทบาทสำคัญในการให้คำปรึกษาด้านนโยบายทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหาค่าความยากจน ซึ่งรวมถึงการวิเคราะห์ว่าปัญหาอยู่ที่ไหน ส่วนไอเอ็มเอฟให้คำปรึกษาแก่รัฐบาลของประเทศต่าง ๆ ในเรื่องที่อยู่ในอำนาจหน้าที่ของตน รวมถึงการดำเนินนโยบายเศรษฐกิจมหภาคอย่างระมัดระวังในเรื่องที่ธนาคารโลกและไอเอ็มเอฟต่างมีความเชี่ยวชาญ หน่วยงานทั้งสองจะทำงานร่วมกันอย่างใกล้ชิด เช่น การบริหารการคลัง การดำเนินงานงบประมาณ ความโปร่งใสของงบประมาณ และการจัดการด้านภาษีและศุลกากร

PRSP เป็นเอกสารหลักเพื่อประกอบการพิจารณาการให้กู้ยืมแบบมีเงื่อนไขผ่อนปรนของไอเอ็มเอฟและธนาคารโลกและการปลดหนี้ แผนยุทธศาสตร์ดังกล่าวจึงสำคัญยิ่งสำหรับทั้งสองสถาบัน ประเทศที่ขอกู้เงินจะนำเสนอแผนยุทธศาสตร์ร่างสุดท้ายต่อคณะกรรมการบริหารของไอเอ็มเอฟและธนาคารโลกเพื่อขอคำรับรอง ในขณะเดียวกัน คณะกรรมการบริหารของทั้งสองสถาบันก็ได้รับรายงานประเมินจากเจ้าหน้าที่ธนาคารโลกและไอเอ็มเอฟ ซึ่งวิเคราะห์แผนยุทธศาสตร์นั้น ๆ และแนะนำว่าควรจะได้รับการรับรองหรือไม่ แผนดังกล่าวไม่จำเป็นต้องสอดคล้องกับคำแนะนำของเจ้าหน้าที่ทุกประการ ขั้นตอนนี้เป็นการสร้าง ความมั่นใจแก่คณะกรรมการบริหาร

**เอกสารว่าด้วย
ยุทธศาสตร์การลด
ความยากจน ช่วย
ส่งเสริมให้นโยบาย
เก่า ๆ มีความสอดคล้องกัน**

**เจมส์ วูลเฟนสัน ประธาน
ธนาคารโลก (ซ้าย)
และฮอรัสท์ เคอท์เลอร์
กรรมการ
จัดการของไอเอ็มเอฟ
ธนาคารโลกและไอเอ็มเอฟ
ร่วมมือกันในเชิงยุทธศาสตร์
เพื่อช่วยเหลือประเทศสมาชิก**

กรอบที่ 5

การกำหนดกลยุทธ์ในการแก้ไขปัญหาความยากจน

วัตถุประสงค์ของการร่างเอกสารว่าด้วยยุทธศาสตร์การแก้ไขปัญหาความยากจน (Poverty Reduction Strategy Paper หรือ PRSP) คือ การเน้นในหลักการขั้นพื้นฐานว่าประเทศที่เกี่ยวข้องจะต้องมีความรู้สึกเป็นเจ้าของแผนนั้น ๆ การพัฒนาจะต้องครอบคลุมทุก ๆ ด้าน และสาธารณชนควรมีส่วนร่วมในการร่างเอกสารนี้ เอกสารดังกล่าวไม่มีแม่แบบ แต่มีองค์ประกอบสำคัญที่เป็นเนื้อหาพร้อมของยุทธศาสตร์ ได้แก่

การวิเคราะห์อุปสรรคในการแก้ไขปัญหาความยากจนและการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ แผนยุทธศาสตร์อาจเริ่มต้นจากการใช้ข้อมูลที่มีอยู่เพื่อป้องกันว่าใครคือคนจนและอาศัยอยู่ที่ใด รวมทั้งระบุข้อมูลที่จำเป็นต้องค้นหาเพิ่มเติม เริ่มจากข้อมูลเหล่านี้ก็อาจร่างแผนยุทธศาสตร์โดยวิเคราะห์อุปสรรคทางเศรษฐกิจมหภาคและอุปสรรคทางสังคมและสถาบันของการลดความยากจนและกระตุ้นการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ

นโยบายและวัตถุประสงค์ เมื่อเข้าใจเรื่องความยากจนและสาเหตุอย่างลึกซึ้งแล้ว PRSP จะสามารถระบุเป้าหมายระยะปานกลางและระยะยาวของแผนยุทธศาสตร์การลดความยากจนของประเทศ ตลอดจนกำหนดนโยบายเศรษฐกิจมหภาค นโยบายเชิงโครงสร้าง และนโยบายทางสังคมที่จำเป็นเพื่อให้บรรลุผลตามเป้าหมาย

การติดตามความคืบหน้า เพื่อให้เข้าใจอย่างถ่องแท้ถึงความเชื่อมโยงระหว่างนโยบายและผลที่จะเกิดขึ้น แผนยุทธศาสตร์นี้ควรครอบคลุมถึงกรอบการตรวจสอบความก้าวหน้าและกลไกที่จะให้ข้อมูลกับสถาบันพัฒนาที่เกี่ยวข้องของประเทศนั้น ๆ

ความช่วยเหลือจากภายนอก ยุทธศาสตร์ดังกล่าว อาจช่วยเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลของความช่วยเหลือจากภายนอกได้ โดยการระดมบุคลากรให้ความช่วยเหลือทางการเงินและทางวิชาการที่จำเป็นต่อการดำเนินยุทธศาสตร์นั้น ๆ และโดยการประเมินผลกระทบของความช่วยเหลือทั้งในระดับสูงและระดับต่ำ ต่อระดับความยากจนของประเทศ ตลอดจนผลประโยชน์จากการปลดหนี้

ขั้นตอนในการหารือกับฝ่ายต่าง ๆ แผนยุทธศาสตร์นำที่จะระบุรูปแบบ ความถี่ และสถานที่ในการหารือกับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง สรุปประเด็นที่สำคัญและทัศนคติของผู้ที่เกี่ยวข้อง ผลกระทบของการหารือต่อยุทธศาสตร์ และคำอธิบายเกี่ยวกับบทบาทในอนาคตขององค์กรทางสังคมต่อการติดตามผลและการปฏิบัติตามแนวยุทธศาสตร์ที่ว่าไว้

และประชาคมโลกว่า แม้ว่ายุทธศาสตร์เหล่านั้น จะได้รับความสนับสนุนภายในประเทศอย่างกว้างขวาง แต่ขณะเดียวกันก็ได้เสนอวิธีการแก้ไขปัญหที่ยาก หรือที่คนบางกลุ่มอาจมีความเห็นขัดแย้งได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การลดภาระหนี้

ในปี 2539 ธนาคารโลกและไอเอ็มเอฟ จัดตั้งโครงการ HIPC เพื่อลดภาระหนี้ของประเทศยากจนที่สุดในโลก ซึ่งถือเป็นวิธีการหนึ่งที่จะช่วยให้ประเทศเหล่านั้นสามารถบรรลุการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและลดความยากจนได้

หลายประเทศมีคุณสมบัติตรงตามที่กำหนดไว้สำหรับโครงการนี้ และในเดือนกันยายน 2542 มี 7 ประเทศที่ได้รับความช่วยเหลือจากการปลดหนี้ไปแล้ว คิดเป็นมูลค่ารวมทั้งสิ้นมากกว่า 6,000 ล้านดอลลาร์ สรอ. แต่กระนั้นก็ยังมีความวิตกกังวลว่าโครงการนี้อาจจะไม่ครอบคลุมเพียงพอ หรือมีผลช้าเกินไป

ดังนั้น เมื่อมีการนำแนวทางใหม่ในการลดความยากจนมาใช้เมื่อปี 2542 โครงการ HIPC นี้จึงได้รับการปรับปรุงให้ดีขึ้นโดย:

- ปลดหนี้สินได้อย่างกว้างขวางและมากยิ่งขึ้น โดยการลดข้อกำหนดให้ง่ายขึ้น ประเทศที่สามารถปลดหนี้สินภายใต้โครงการ HIPC หลังจากปรับปรุงแล้วมีจำนวน 36 ประเทศ เทียบกับในอดีตที่มีเพียง 29 ประเทศ
- ปลดหนี้สินได้เร็วขึ้น ให้ประเทศมีเงินทุนตั้งต้นโครงการเพื่อให้มีทรัพยากรสำหรับใช้จ่ายในการลดความยากจน เช่น ทางด้านสุขภาพและการศึกษา

โครงการ HIPC ที่ปรับปรุงแล้วนี้ เมื่อรวมโครงการปลดหนี้อื่น ๆ คาดว่าจะสามารถลดหนี้สินของแต่ละประเทศ เหลือแล้วประมาณสองในสาม ทำให้ประเทศเหล่านี้มีเงินทุนมากขึ้นสำหรับใช้จ่ายเพื่อโครงการทางสังคม

เมื่อเดือนกันยายนปี 2545 ประเทศที่มีรายได้ต่ำ 27 ประเทศ เริ่มได้รับการปลดหนี้ภายใต้โครงการ HIPC (ในจำนวนนี้ มี 23 ประเทศอยู่ในแอฟริกาแถบใต้ทะเลทรายซาฮาราซึ่งเป็นภูมิภาคที่ได้ชื่อว่ายากจนที่สุดในโลก)

เงินออมที่ได้มาจากการลดภาระหนี้ ควรใช้เพื่อการสาธารณสุข การศึกษา และโครงการลดความยากจนอื่นๆ

ประเทศที่มีสิทธิเข้าร่วมโครงการนี้ คือ ประเทศที่มีรายได้ต่ำซึ่งมีภาระหนี้สินมากเกินกว่าที่จะรับได้ ซึ่งโดยส่วนใหญ่แล้วอยู่ในทวีปแอฟริกา สำหรับประเทศเหล่านี้ กลไกที่เคยใช้ในอดีตเพื่อเลื่อนเวลาการใช้หนี้และการลดหนี้ แม้ว่ารวมกับเงินช่วยเหลือ เงินกู้แบบมีเงื่อนไขผ่อนปรน และการดำเนินนโยบายที่เหมาะสมแล้ว ก็ยังไม่สามารถลดหนี้สินระหว่างประเทศได้จนถึงระดับที่ “ยั่งยืน” กล่าวคือ ในระดับที่ประเทศสามารถใช้คืนได้ โดยอาศัยรายได้จากการส่งออก ความช่วยเหลือแบบให้เปล่า และเงินทุนไหลเข้า ขณะเดียวกันก็สามารถรักษาระดับการนำเข้าในระดับที่เหมาะสมไว้ได้

การลดหนี้สินภายใต้โครงการ HIPC มีความมุ่งหมายเพื่อสนับสนุนนโยบายที่ส่งเสริมการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและลดความยากจน งานของไอเอ็มเอฟส่วนหนึ่งที่ร่วมกับธนาคารโลกก็คือ การตรวจตราเพื่อให้แน่ใจว่าทรัพยากรที่ได้จากการลดหนี้สินนั้นจะไม่สูญเปล่า เพราะการลดหนี้สินโดยไม่ดำเนินนโยบายที่ถูกต้อง ย่อมไม่บังเกิดผลในการลดความยากจน นโยบายการแก้ไขปัญหาความยากจนนี้ไม่เพียงแต่อาศัยการปลดหนี้เท่านั้น แต่ยังต้องอาศัยเงินช่วยเหลือในจำนวนที่สูงขึ้นจากประเทศที่มีฐานะดีกว่า และปรับปรุงช่องทางเข้าถึงตลาดประเทศอุตสาหกรรมด้วย

การส่งเสริมการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่ยังผลดีต่อประชากรจำนวนมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การดูแลไม่ให้ประเทศยากจนถูกทอดทิ้งให้ล้าหลังไปมากกว่านี้ เป็นความรับผิดชอบร่วมกันของประชาคมโลก ทั้งนี้ ไอเอ็มเอฟพยายามอย่างเต็มที่ที่จะดูแลให้กระแสโลกาภิวัตน์นั้นก่อคุณูปการต่อประชาชนทั้งหมด

เด็ก ๆ เข้าเยี่ยมชมศูนย์ไอเอ็มเอฟในกรุงวอชิงตัน ดีซี ศูนย์นี้เปิดให้ประชาชนทั่วไปและแสดงนิทรรศการเกี่ยวกับบทบาทของไอเอ็มเอฟในเศรษฐกิจโลก

